

ADDININ MUSULUNCI

KAMAR YADDA
NASSOSHIN AL-QUR'ANI
DA SUNNAR FIYAYYEN HALITTA
SUKA KAWO

WALLAFAR:

Fahad Bn Hamad Al-Mubarak

دين الإسلام

تعرضه نصوص القرآن وسنة خير الأنام

إعداد: فهد بن حمد المبارك

ADDININ MUSULUNCI

KAMAR YADDA NASSOSHIN AL-ḲUR'ANI DA SUNNAR
FIYAYYEN HALITTA SUKA KAWO

Wallafar:

Fahad Bn Hamad Al-Mubarak

شركاء التنفيذ:

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

- Telephone: +966114454900
- ceo@rabwah.sa
- P.O.BOX: 29465
- RIYADH: 11557
- www.islamhouse.com

DA SUNAN ALLAH MAI RAHAMA MAI JIN KAI

Gabatarwa

Godiya ta tabbata ga Allah, muna yabon Sa, muna neman taimakon Sa, muna neman gafarar Sa, kuma muna neman tsarin Allah daga sharrin kawunan mu da sharrin ayyukan mu, wanda Allah Ya shiryar shine shiryayye, kuma wanda ya ɓatar, ba za ku sami mai tsaro da mai shiryarwa a gare shi ba, kuma ina shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma ina shaidawa lallai Muhammadu bawanSa ne kuma ManzonSa ne – tsira da amincin Allah masu yawa su tabbata a gare shi –.

Bayan haka

Lallau buƙatar matsananciyace a yau na samu wani taƙaitaccen littafi, mai sauƙi wanda zai gabatar da Addinin Musulunci a cikin cikakkiyar fahimtar sa, ko game da Imani, ko Ibada, ko mu'amala, ko ladubba, ko wanin haka. Kuma tinani mabayyani matattari cikakke game da Addinin Musulunci, kuma mai shiga cikin Addinin Musulunci ya samu makoma na farko a cikin neman sanin hukunce–hukuncen sa, da ladubban sa, da umarnin sa, da hane–hanen sa, kuma wannan littafin ya zama a hannun masu kira zuwa ga Allah suna fassara shi zuwa dukkanin yaruka, kuma sukai shi zuwa ga duk mai tambaya game da Addinin Musulunci, da duk mai

shiga da zai shiga cikinsa ya shiga ciki, ta yadda duk wanda Allah Ya so shiryar da shi ta hanyarsa zai shiriya, kuma hujja da isarwa su tabbata akan ma'abota karkata da ɓata.

kafin fara rubuta wannan littafin, ya zama dole a saita hanyoyi da sarrafawa wanda dole ne marubucin ya bi su, domin cimma babbar manufar wannan littafin, zamu ambaci abubuwan kiyayewan nan masu zuwa: Shine cewa a bijiro da wannan Addinin ta hanyar ayoyin Alkur'ani mai girma da tsarkakakkiyar sunnar Annabi, kuma ba ta hanyoyin mutane ba, da hanyoyin magana a tattaunawa da gamsarwa, ta hanyar abubuwa da dama:

A- cewa ta hanyar jin zancen Allah – maɗaukakin sarki – da fahimtar abin da yake nufi wanda Allah Ya so shiriyar sa zai shiriya, kuma hujja ta tsaya akan mai tsaurin kai kamar yadda – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Idan wani daga mushirikai ya nemi maƙwabtakarkato, ka ba shi maƙwabtakar har ya ji, maganar Allah sannan ka ba shi Aminci}. [Tauba: 6], Wataƙila hujja da saƙon ba sa tsayawa ta hanyoyin ɗan Adam, da hanyoyin magana, waɗanda tawaya da ɓaci yake zakke musu.

B- Lallai cewa Allah Ya umurce mu da isar da Addinin Sa da wahayin Sa kamar yadda Ya saukar, bai umarce mu da kirƙirar hanyoyin magana daga kan mu ba don shiryar da mutanen da muke tsammanin zamu isar dasu ga zukatan su, to me yasa muke shagaltar da kan mu da abinda ba a umarmu da shi ba, kuma sun juya baya ga abin da Ya umurce mu da shi?

C- Lallai cewa sauran hanyoyin Da'awah, kamar yin magana mai yawa game da karkacewar abokan adawa, da amsa su, walau a fagen Akida, ko ibada, ko ɗabi'u, ko ladubba, ko tattalin arziki, ko amfani da jayayya ta tunani da hankali, kamar magana game da tabbatar da samuwar Allah - Allah Ya ɗaukaka akan abin da azzalumai suke faɗa ɗaukaka babba, ko kuma magana kan canjin da aka samu a cikin Injila, da Attaura, da littattafan sauran Addinai, da bayanin rashin isa da ɓacin su. Duk wannan ya dace ya zama mashiga dan girgiza abokan hamayya a mafarar su da ƙudirce-ƙudirce su, kuma ya dace da zama guziri na wayewa ga musulmi - duk da cewa rashin sanin sa ba zai cutar da shi ba - amma kwata-kwata bai dace ba saboda kasancewa ginshiki da tushen kira zuwa ga Allah.

D- Waƙanda suka shiga Musulunci ta waƙannan hanyoyin da aka ambata ba lallai ne su zama musulmai na gaske ba, wataƙila ƙayansu zai iya shiga wannan Addinin saboda sha'awar wani batun da yake iya magana a kansa, kuma ba zai yi imani da wasu manyan ba lamurran Addini, kamar wanda yake sha'awar – misali – amfanin tattalin arziƙin Musulunci; Amma baya imani da lahira, ko baya imani da samuwar aljanu da Shai ƙ anu, da sauransu. Irin wa ƙ annan mutane sun fi cutarwa ga Musulunci fiye da amfaninsa.

E- Alƙur'ani yana da iko a kan rayuka da zukata, don haka idan aka bar shi tsakaninsa da su, tsarkakakkun mutane za su amsa masa, kuma za su hau kan hanyoyin imani da taƙawa, don haka me ya sa za a tsare tsakanin sa da kuma su?!

Kada ya shigar da ramuwar gayya a ciki, ko kuma damuwar da yake ciki, ko kuma abubuwan da suka gabata a rayuwa wajen gabatar da wannan Addinin, sai dai ana gabatar da wannan Addinin kamar yadda ya sauka, yana mai bin hanyar sa a yin Magana da mutane da kuma shigar dasu mashigar tabbata kan Addini. Ya nufi sassauƙan salo, da taƙaitawa gwargwadon iko, ta

yadda ɗ aukar littafin da yada shi tsakanin mutane zaiyi sauki.

Kaddara cewa mun gama wannan aikin, mun fassara wannan littafin, mun buga kwafe miliyan goma, kuma ya isa hannun mutane miliyan goma, don haka kashi ɗ aya ne kawai daga cikinsu suka yi imani da ayoyi da hadisan da ke ciki, kuma kashi casa'in da tara suka kafirce kuma suka bijire daga gare shi, kuma wannan kasha ɗ ayan ya zo mana yana mai jin tsoro alhali yana son imani da taƙawa, to shin ka sani, yakai ɗ an'uwana mai girma, cewa wannan kaso ɗ aya yana nufin shigar mutane dubu ɗ ari zuwa Addinin Musulunci? Babu shakka wannan babbar nasara ce, kuma idan Allah Ya shiryar da mutum ɗ aya ta hanyarka shi ne mafi alheri a gare ka fiye da jajayen rakuma.

Maimakon haka, idan babu ɗ aya daga cikin waɗ annan mutanen da aka gayyata suka yi imani, kuma dukkansu suka juya baya ga wannan Addinin, to za mu kasance mun bada amanar kuma mun isar da saƙon da Allah Ya ɗ ora mana shi. Lallai cewa manufar masu kira zuwa ga Allah ba kawai shi ne gamsar da mutane game da wannan Addinin bane kawai, – kamar yadda littafi mai tsarki ya ambata –: {**A'a don yin koƙari**

wajen shiriyar da su ne Idan ka yi kwaɗayi a kan shiryuwarsu, to, lalle ne, Allah bā Ya shiriyar da wanda yake ɓatarwa, kuma bā su da waɗansu mataimaka”. (Al-nahl: 37) Amma babban aikinsu shi ne aikin Annabin su – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – wanda Ubangijin sa – Mai girma Ma ɗaukaki – Yakece masa: {Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne. Lalle ne, Allah bā Ya shiriyar da mutāne kāfirai}. (Al-Ma'ida: 67).

Muna roƙon Allah – tsarki ya tabbata a gare shi – cewa mu duka mu ba da ha ɗin kai wajen isar da Addinin Allah ga dukkan mutane, kuma Ya sanya mu mabuɗan alheri, masu da'awa zuwa gare shi, masu kulle sharri a gabansa, kuma Allah ne Mafi sani, tsira da amincin Allah su tabbata ga Annabinmu Muhammad.

Mai Karatu Maigirma:

Wannan littafin, wanda ke hannunka, yana gabatar maka da Addinin Musulunci, a saukaƙƙiyar hanya wacce ta ƙunshi dukkan ɓangarorin sa (**Aƙidun sa – Ladubban sa – Dokokin sa – Sauran koyarwar sa**).

Nayi la'akari da manyan abubuwa da yawa:

Na farko: Mayar da hankali kan asalillikan Addinin da ya ginu a kai.

Na Biyu: Takaitawa gwargwadan iko

Na Uku: Gabatar da Musulunci ta hanyar tushen sa na asali (Alƙur'ani mai girma, Hadisan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –), ta yanda mai karatu zai tsaya fuska da fuska a gaban manyan hanyoyin Musulunci da zai ciro shiriyar sa da koyarwarsa kai tsaye.

Ya kai mai karatu, bayan ka kai ƙarshen littafin, za ka ga cewa ka samar da cikakkiyar fahimta game da Addinin Musulunci, bayan haka kuma a hankali za ka iya kara daidaituwar ilimin game da wannan Addinin.

Wannan littafin da ke hannunka gungun mutane masu yawa suna himmatuwa, domin da farko yana nufin waƙanda

ke son shiga Addinin Musulunci kuma su koyi abubuwan da ya yi imani da su, da ladubbansa da hukunce–hukuncen sa.

Hakanan yana nufin waɗan da suke da sha'awar koyo game da Addinai, musamman Addinan da miliyoyin mutane suke karɓar su. Haka kuma yana nufin abokai na Musulunci da suke jin tausayin sa kuma suke jin daɗin wasu halayen sa. Yana kuma nufin makiya da masu adawa da Musulunci. , wanda rashin sanin sa na iya zama ɗaya daga cikin manyan dalilan wannan ƙiyayya da waccan ƙiyayyar.

Daga waɗanda suke da sha'awar wannan littafin a babban mataki, su ne musulmin da suke son su bayyana Addinin Musulunci ga mutane. Wannan littafin yana taƙaita ƙoƙarin su kuma yana saukaƙa musu aikin.

Kuma zaka iya samu, ya kai mai karatu, – idan baka da wata masaniya game da Addinin Musulunci – cewa kana buƙatar ɗan maida hankali da karance–karance a hankali domin sanin ma'anonin da ke cikin wannan littafin, don haka kar ka gaji da hakan, kasancewar akwai wasu shafuka na Musulunci waɗanda suke amsa tambayoyinka.

1- DALILIN SHAHADAR CEWA (BABU ABIN BAUTAWA DA GASKIYA SAI ALLAH)

Ka'ida ta asali ga Addinin Musulunci shine kalmar tauhidi (Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah) kuma idan ba tare da wannan tushe ba, ginin Musulunci maɗaukaki bazai tsaya ba. Ita ce kalma ta farko da dole ne wanda ya shigo ya furta ta Addinin Musulunci yayi Imani dashi kuma yayi imani da dukkan ma'anoninsa da abubuwan da take nuni akai. Menene ma'anar babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah?

Babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah yana nufin:

- Babu wani mahalicci ga samammu sai Allah.
- Babu wani mai mallaka ko mai juya rayuwar wannan duniya face Allah.
- Babu abin bautawa daya cancanci bauta sai Allah.

Allah shi ne wanda ya halicci wannan duniyar mai yalwa mai kayatarwa. Wannan sararin samaniya, tare da manyan taurarinta, da kananan taurari suna tafiya cikin tsari dalla-dalla, da motsi mai ban mamaki, wanda Allah ne kaɗai ke iya riƙe su. Wannan ƙasa tare da tsaunukanta da kwarurukanta, tuddai da rafukanta, da bishiyoyinta da shuke-shukenta, tare

da iska da ruwa, ƙasarta da teku, da dare da rana, tare da duk wanda ke zaune a ciki da wanda ke tafiya a kanta, Allah Ya halicce su, kuma Ya samar dasu daga rashi, Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce a cikin littafin Sa Mai girma: {Kuma rānā tanā gudāna zuwa ga wani matabbaci nāta. Wannan ƙaddarāwar Mabuwāyi ne, Masani. Kuma da watā Mun ƙaddara masa manzilōli, har ya kōma kamar tsumagiyar murlin dabīno wadda ta tsūfa. Rānā bā ya kamāta a gare ta, ta riski watā. Kuma dare bā ya kamāta a gare shi ya zama mai tsēre wa yini, kuma dukansua cikin sarari guda suke yin iyo}. (Yaseen: 38–40) {Da ƙasā, Mun mīƙe ta, kuma Mun jēfa kafaffun duwātsu a cikinta, kuma Mun tsirar, a cikinta daga kōwane ma'auri mai ban sha'awa? Dōmin wāyar da ido da tunātarwa ga dukan bāwa mai tawakkali? Kuma Mun sassakar, daga samā ruwa mai albarka sa'an nan Muka tsirar game da shi (itācen) lambuna da ƙwāya abin girbēwa. Da Itācen Dabīno dōgāye, sunā da'ya'yan itāce gunda māsū hauhawar jūna}. (Qaf: 7–10)

Wannan ita ce halittar Allah Madaukaki, Ya sanya ƙasa matabbata, kuma Ya sanya mata halaye na jan hankali a cikin adadin da ya dace da buƙatar rayuwa a kanta, bazai ƙaru ba ballantana motsi yayi wahalar a kanta, kuma batayi ƙaranciba

ballantana halittu masu rai su tashi daga gareshi, kuma komai yana da adadi a gurin Sa, Kuma Ya saukar da ruwa mai tsarkakakke daga sama, wanda rayuwa ba ta tabbata saida shi, {Kuma Muka sanya komai mai rai daga ruwa} (Al-anbiyaa: 30) Ya fitar da tsire-tsire da kayan marmari itace, Ya shayar da dabbobi da mutane tare da shi, Ya shirya kasar don kiyaye shi, kuma ya kai shi maɓuɓɓugai da koguna.

Kuma Ya tsiro da lambuna na farin ciki tare da bishiyoyinta, da furanninta, da wardinta, da kyawawan kwalliyarta. Allah wanda Ya halicci komai daidai kuma Ya fara halittar mutum daga yumbu.

Mutum na farko da Allah Ya halicce shi shine mahaifin mutane, Adam - amincin Allah ya tabbata a gare shi - Ya halicce shi daga yumbu, sa'annan Ya daidaita shi Ya sifanta shi Ya hura masa ruhinsa, sannan Ya halicci matarsa daga gare shi. Sa'an nan Ya sanya diyansa daga wani asali na wani ruwa wulakantacce.

Allah - Maɗaukakin sarki - Ya ce: {Kuma lalle ne, haƙiƙa, Mun halitta mutum daga wani tsantsa daga laƙa. Sa'an nan kuma Muka sanya shi, ɗigon maniyyi a cikin matabbata natsatsiya. Sa'an nan kuma Muka halitta shi gudan jini, sa'an

nan Muka halitta gudan jinin tsōka, sa'an nan Muka halitta tsōkar ta zama ƙasūsuwa, sa'an nan Muka tufātar da ƙasūsuwan da wani nāma sa'an nan kuma Muka ƙāga shi wata halitta dabam. Sabōda haka albarkun Allah sun bayyana, Shi ne Mafi kyaun māsū halittawa}. (Al-Mu'aminun: 12-14)

Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: {Shin kuma kunga abin da kuke fitarwa na maniyyi? Shin kũ ne kuke halitta shi, kō kuwa mũ ne Māsū halittāwa? Mũ ne Muka ƙaddara mutuwa a tsakāninku, kuma ba Mu zama Māsū gajiyāwa ba, Akan Mu musanya waƙansu (mutāne) kamarku, kuma Mu mayar da ku a cikin wata halitta da ba ku sani ba}. (Al-Waƙi'ah: 58-61) Kayi lira a halittar da Allah, zaka sami abin mamaki game da madaidaiciyar na'urori da tsaruka ababen kyautatawa da ba ku san komai game da ayyukansu ba sai kaƙan, balle ku sarrafa su. Wannan kayan aiki ne na narkewar abinci. Yana farawa da bakin da ke yanke abinci zuwa yanki ƙarami don sauƙaƙa narkewa, sai haɗiyewa, sa'annan a jefa a cikin maƙogwaro, kuma harshen garaya ya buɗe masa, ya zame cikin ciki ta hancin motsi tare da motsin tsutsa a cikin ciki, tsarin narkewa yana ci gaba, yayin da abinci ya rikide ya zama ruwa, wanda buɗewar pyloric a cikin ciki ya buɗe kuma ya nufi duodenum, inda aikin narkewa ke ci gaba, wanda

shine jujjuyawar albarkatun abinci a cikin abin da ya dace don ciyar da kwayoyin jiki, sannan daga ita zuwa karamin hanji, inda aka kammala ayyukan narkewa na karshe kuma abincin ya zama ta wannan hanyar dacewa da villi a cikin hanjin don gudana tare da Jijiyar Jini ,kuma wannan cikakkiyar gaba ce mai haɗa jini don faɗaɗawa a cikin haɗaɗɗun jijiyoyi, idan da za ku raba su, tsawonsu zai karu zuwa dubban kilomita, haɗi zuwa tashar famfo ta tsakiya da ake kira zuciya, wacce ba ta gajiyawa wajen jigilar jini ta waɗannan jijiyoyin jinni.

Akwai wata gaɓar ta numfashi, ita ce ta huɗu ta jijiyoyi, kuma ta biyar don haɓakar bayan gida, kuma ta shida, da ta bakwai da ta goma waɗanda ko yausha muke karuwa da su kowace rana tare da ilimi da abin da ba mu sani ba a cikinmu fiye da yadda muka sani. Waye ya halicci wannan mutum da irin wannan kamala sai Allah?!

Saboda haka, mafi girman zunubi shine ka sanya kishiya ga Allah, kuma shi ne Ya halicce ka.

Ka tafi da buɗaɗɗiyar zuciya da ruhi na bayyane, kuma kayi tunani game da halittar Allah – Maɗaukaki – mai ban al'ajabi, wannan iskar da kuke numfasawa da kutsawa cikinka ko'ina, ba tare da launin da zai rufe idanunka ba, kuma idan

an yanke ku na mintoci ababen **ƙirgawa** da ka mutu: Wannan ruwan da kake sha, abincin da kake ci, da wannan mutumin da kake **ƙaunarsa**. kuma wannan **ƙasa** da kake tafiya a kanta, da wannan sama da kake kallo, duk abin da idanunku suka gani da waƙanda ba ku gani na halittu, babba ko **ƙarami**, dukkansu daga halittar Allah ne, Mahalicci kuma Masani.

Tunanin halittun Allah Yana sanar da mu game da girma da ikon Allah, kuma daga cikin wauta, jahilci da **ƙata** wanda yake ganin wannan halittar mai ban mamaki, mai girma, mai jituwa da kamala, mai nuni da babbar hikima da cikakken iko, to ba ya imani da Mahaliccin da Ya halicce shi daga komai Allah Madaukaki Ya ce: {**Shin, an halitta su ne bā daga kōme ba, kō kuwa sū ne māsu yin halitta? Shin, sun halitta sammai da ƙasa ne? Ā'a ba su dai yi ĩmānin yaƙīni ba**}. (Al-Tur: 35–36)

Allah, tsarki ya tabbata a gare shi, shi ne kyakkyawan Hankali ne yake sanin Sa ba tare da **buƙatar** ilimi ba, haƙiƙa Ya samar da fuskanta da komawa zuwa gare shi, amma kana **ƙata** da nesanta daga gare shi, tsarki ya tabbata a gare shi.

Saboda haka, idan wata musiba, ko wata annoba ko wata matsala mai tsanani da damuwa ta same ta, kuma ta

fuskanci haɗarin da ke gabatowa a ƙasa ko teku, sai ta koma kai tsaye ga Allah don samun taimako da ceto daga abin da take ciki, kuma Allah Maɗaukakin sarki Yana amsawa ga masu baƙin ciki idan ya kira Shi ya kuma yana yaye cuta.

Wannan Mahaliccin mai girma Ya fi komai girma, a maimakon haka babu wani abu daga cikin halittunSa da za a iya auna shi, domin Shi ne babban wanda girmanSa ba shi da iyaka kuma ba wanda zai iya fahimtarSa. Wanda aka bayyana a matsayin tsaran halittunSa sama da sammanSa. {Babu abinda yayi kama da Allah kuma shi ne Mai ji kuma Mai gani}. (Al-shura: 11). Babu wani abu daga cikin halittunSa da za a iya kamanta shi da shi, kuma duk abin da ya zo zuciyarku, Allah ba haka yake batsarki ya tabbata a gare Shi, Yana ganin mu daga saman sammai, amma ba ma ganin Sa. {Gannai bā su iya riskuwarSa, kuma Shī Yanā riskuwar gannai, kuma Shī ne Mai tausasāwa, Masani}. [Al-An'am: 103], Amma hankalinmu da ikokinmu ba za su iya jure ganinSa a wannan duniyar ba. Daya daga cikin Annabawan Allah ya nemi hakan, shi ne Musa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – ya roƙe Shi, lokacin da Allah Ya yi magana da shi a dutsen Ad-Dur: Ya ce, “Ya Ubangijina, nuna min inyi duba zuwa gareKa”, Allah – Maɗaukaki – Ya ce masa: {Bā zā ka gan Ni ba, kuma

amma ka dūba zuwa ga dūtse, to, idan ya tabbata a wurinsa, to, zā ka gan Ni." Sa'an nan a lōkacin da Ubangijinsa, Ya kuranye zuwa ga dūtsen, Ya sanyā shi niƙaƙƙe. Kuma Mūsā ya fāḍi sōmamme. To, a lōkacin da ya farka, ya ce: TsarkinKa ya tabbata! Nā tūba zuwa gare Ka, kuma ni ne farkon mūminai}. (Al-A'araf: 143), Babban dutse mai tsayi ya faḍo kuma ya tsage saboda bayyanar Allah gare shi, to ta yaya mutum zai iya yin hakan da rauni da ƙarancin ƙarfi.

Daya daga cikin sifofin Allah – Maḍaukaki – shine cewa Shi mai iko ne akan komai, {Kuma Allah bai kasance wani abu na iya gajiyar daShi a cikin sammai da kuma ƙasa} (Fatir: 44). Rai da mutuwa a Hannunsa suke. Kowace halitta tana bukatar Sa, kuma ya fi gaban kowace halitta Allah – Maḍaukaki – Ya ce: {kū mutāne! Kū ne māsū bukāta zuwa ga Allah, kuma Allah, Shī ne Mawadāci, Gōdadde}. (Fadir:15) Daga cikin siffofin Sa – tsarki ya tabbata a gare Shi – shi ne ilimin da ya kewaye komai da komai: {Kuma a wurinSa mabūdan gaibi suke, babu wanda yake sanin su fāce Shi, kuma Yanā sanin abin da ke a cikin tudu da ruwa, kuma wani ganye ba ya fāḍuwa, fāce Yā san shi, kuma bābu wata ƙwāya a cikin duffan ƙasā, kuma babu ḍanye, kuma babu ƙēƙasasshe, fāce yanā a cikin wani Littāfi mai bayyanāwa}.

(Al-An'am: 59) Ya san abin da harshenmu ke magana da kuma gaɓoɓinmu suke aikatawa, har ma da abin da zukanmu ke boyewa: { (Allah) Ya san yaudarar idānu da abin da ƙirāza ke ɓōyēwa }. (Ghafir: 19) Allah –tsarki ya tabbata a gare shi – Shi ne masani game da mu, yana sane da yanayinmu, babu wani abu da yake ɓuya gare shi a duniya ko a sama, ba ya sakaci, ba ya mantuwa, kuma ba ya barci. Allah Yana cewa: { Allah, ɓābu wani Ubangiji fāce Shi, Rāyayye, Mai tsayuwa da kōme, gyangyafi bā ya kāma Shi, kuma barci bā ya kāma Shi, Shi ne da abin da yake a cikin sammai da abin da yake a cikin ƙasa. Wane ne wanda yake yin cēto a wurinSa, fāce da izninSa? Yana sanin abin da yake a gaba gare su da abin da yake a bāyansu. Kuma bā su kēwayēwa da kōme daga ilminSa, fāce da abin da Ya so. KursiyyunSa ya yalwaci sammai da ƙasa. Kuma tsare su bā ya nauyayarSa. Kuma Shi ne Maɗaukaki, Mai girma }. [Al-Bakara: 255].

Yana da sifofin cikas kamala, waɗan da ba shi da wata tawaya ko aibi.

Yana da sunaye mafi kyawu dasiffafi Maɗaukaka. Allah Ya ce: { Kuma Allah Yanā da sūnāye māsu kyau. Sai ku rōƙe shi da su, kuma ku bar waɗanda suke yin ilhādi a cikin

sūnāyenSa: zā a sāka musu abin da suka kasance sunā aikatāwa}. [Al-A'araf: 180].

Allah – tsarki ya tabbata a gare Shi – ba shi da abokin tarayya a cikin mulkinSa, kuma ba Shi da kishiya ko mataimaki.

Shi – tsarki ya tabbata a gare shi – Ya tsarkaka ga barin Mata da kumḍa, a'a, ya fi dukkan haka, Allah madaukaki ya ce: {Ka ce: "Shi ne Allah Makaḍāīci." Allah wanda ake nufin Sa da buḡata." "Bai haifa ba, kuma ba a haife Shi ba." Kuma babu ḍaya da ya kasance kini a gare Shi} (Al-Ikhlās: 1-4) Allah – Maḍaukakin sarki – Ya ce: { Kuma sukace: Mai rahama Yā riḡi ā! "Lalle ne haḡīḡa kun zo da wani abu mai girman mūni. Sammai sunā kusa su tsattsage sabōda shi, kuma ḡasa ke kēce kuma duwātsu su faḍi sunā karyayyu. Dōmin sun yi da'awar ḍā ga Mai rahama. Alhāli bā ya kamata ga Mai rahama ya riḡi wani ḍā. Dukkan wanda yake a cikin sammai da ḡasa bai zama ba ḡace mai jē wa Mai rahama ne yanā bāwā}. (Maryam: 88-93).

Kuma Shi ne wanda Ya siffantu da siffofin girma da kyau, da ḡarfi, da girma, da girman kai, sarauta da ḡarfi.

Hakanan ya siffantu da siffofin karamci, gafara, rahama da kyautatawa. Ya kasance Mai jin ḡai, wanda rahamarSa ta

game komai, Kuma mai jinƙai wanda rahamarSa ta riga fushinSa, Kuma mai kyauta, wanda bashi da iyaka ga karimcin Sa kuma taskar dukiyarSa bata ƙarewa. SunayenSa duka suna da kyau, masu nuna siffofin na cikakar kamala, waƙanda ya kamata a ba Allah kawai. Sanin siffofinSa – tsarki ya tabbata a gare Shi – yana ƙara soyayya da girmamawa da tsoro da miƙa wuya ga Allah.

Saboda haka, ma’anar “Babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah” shi ne ba’a juyar da wani aby na bauta sai ga Allah, kuma babu wani abin bautawa da gaskiya sai Allah, domin Allah shi ne wanda Ya siffantu da siffofin Allahtakar da kamala, kuma Shine Mahalicci, Mai Azurtawa, Mai Ni’imtawa, Mai Rayarwa, Mai kashewa, Mai baiwa da yawa ga bayinSa, Shi ne Makaƙaici wanda Ya cancanci. a bauta maSa bashi da abokin tarayya.

Duk wanda ya ƙi bautar Allah ko yayi bautar wanin Allah, to ya yi shirka da kafirci, sujjada ko rusunawa, ko sallah sai ga Allah.

Ba'a neman taimako sai ga Allah, kuma ba'a fuskantar addu'a sai ga Allah, kuma ba'a neman buƙatu sai daga Allah, kuma ba'a neman kusanci da kowane aikin alheri, da biyayya

da bauta sai ga Allah, {Ka ce: Lalle ne sallāta, da baikōna, da rāyuwāta, da mutuwāta, na Allah ne Ubangijin tālikai.} "Bābu abōkin tārāyya a gare Shi. Kuma da wancan aka umurce ni, kuma ni ne farkon māsu sallamāwa}. [Al-An'am: 162,163].

B- ME YASA ALLAH YA HALICCE MU?

Amsar wannan babbar tambaya tana da matuƙar mahimmanci, amma ya zama dole a samo amsar daga wahayin da Allah Ya saukar, Allah shi ne wanda ya halicce mu, kuma shine yake ba mu labarin dalilin da Ya halicce mu. Ya ce: {Kuma Ban halitta aljannu da mutāne ba sai dōmin su bauta Mini}. (Al-Zariyat: 56) Don haka, bautar ita ce siffar halittar Allah gaba ɗaya wacce ba za a iya lissafanta ta da adadin halittu mafiya daraja (Mala'iku) zuwa ga wasu daga abubuwan al'ajabin halittar Allah ba, duk waɗannan al'ummomin suna da tushe kuma suna da sharaɗi don tsara rayuwar su kan bauta da yabo ga Allah, Ubangijin talikai: {Sammai bakwai da ƙasa da wanda yake a cikinsu sunā yi Masa tasbīhi. Kuma bābu wani abu fāce yanā tasbīhi game da gōde Masa, kuma amma ba ku fahimtar Tasbīhinsu}. (Al-Isra'a: 44) Kuma mala'iku suna yin tasbihi kamar yadda 'yan Adam suke yin numfashi, amma bautar mutum ga MahaliccinSa zaɓin kansa ne ba na tilas ba (na zabi ne na son rai): {Shī ne wanda Ya halitta ku. Sa'an nan daga gare ku akwai kāfiri kuma daga gare ku akwai mūmini. Kuma Allah Mai gani ne ga abin da kuke aikatāwa}. (Al-taghabun: 2) {Ashe, ba ka gani ba, lalle Allah, wanda yake a cikin sammai da wanda yake a cikin ƙasa yanā yin sujada a

gare shi, da kuma rāna da watā da taurāri da duwātsu da itāce da dabbōbi, da kuma māsu yawa daga mutāne? Kuma waḍansu māsu yawa azāba tā tabbata a kansu. Kuma wanda Allah Ya wulākantar, to, bā ya da wani mai girmamāwa} [Hajji: 18]

Allah Ya halicce mu ne don mu bauta masa kuma Ya gwada nasararmu ta cimma wannan bautar, don haka duk wanda ya bauta wa Allah, ya kaunace Shi, ya miƙa wuya gare Shi, ya yi biyayya ga umurninSa kuma ya nisanci haninSa zai sami yardar Allah da jin kan Sa, da kaunar Sa, kuma Ya saka masa da kyakkyawan sakamako. Duk wanda ya ƙi bautar Allah wanda Ya halicce shi kuma Ya azurta shi, kuma Ya yi girman kai game da Shi, kuma ya ƙi miƙa wuya ga umarnin Allah kuma ya nisanci haninSa, to zai sha fushin Allah da fushinSa da azaba mai raḍaḍi. Allah – Maḍaukakin sarki – bai halicce mu a banza ba kuma bai bar mu a banza ba, kuma ɗaya daga cikin jahilai da wauta shi ne wanda ya yi tunanin cewa ya fita zuwa wannan duniya kuma an ba shi ji, gani da hankali, sannan ya rayu a ciki wannan rayuwar na wani lokaci sannan ya mutu, kuma bai san dalilin da ya sa ya zo duniya ba, da kuma inda zai tafi bayan haka, kuma Allah – maḍaukaki – Yana cewa: {Shin, to, kun yi zaton cēwa Mun halitta ku ne

da wāsa kuma lalle ku, zuwa gare Mu, bā zā ku kōmo ba?}.
(Al-Mua'Munun: 115)

Ba ya zama daidai da wanda ya yi imani da shi, ya dogara gare shi, ya nemi hukunci a wurinSa, ya ƙaunace Shi, ya sallama maSa kuma ya kusanci Shi wajen bauta, kuma ya nemi abin da zai yardarm maSa a kowane matsayi, wanda ya kafirta da Allah da Ya halicce shi kuma Ya suranta shi, ya karyata ayoyinSa da AddininSa, kuma ya ƙi miƙa wuya ga umurnin Sa.

Na farkon ya sami daraja, lada, soyayya, da yarda, kuma na biyun ya sha wahala, fushi, da Azaba. Inda Allah Yake tayar da mutane bayan mutuwar su daga ƙaburburan su, kuma Ya saka wa mai kyautatawa daga cikinsu da ni'ima da girmamawa a cikin gidajen Aljannar ni'ima, kuma Ya azabtar da mai girman kai mai zagi wanda ya ki bautar Allah da azaba a gidan wuta.

Kuma zaka iya yin tunani a kan girman daraja da lada ga mai kyautatawa yayin da wannan lada da girmamawa suka zo daga Allah, Mawadaci, Mai karimci, wanda karimcin Sa da rahamar Sa ba su da iyaka, kuma taskar Sa ba ta ƙarewa. Wannan ladan zai zama ƙololuwa cikin ni'ima da ba ta ƙarewa

kuma ba ta tafi (kuma wannan shine abin da zamu tattauna a gaba).

Haka nan, zaku iya tunanin tsananin azaba da azaba mai raƙaƙi ga kafiri, idan ta zo daga Allah, Mai girma, babba, Mai girma, Mai isa da iko waƙƙan da babu iyaka ga girmanSa.

2- MUHAMMADU MANZON ALLAH NE:

Imani da saƙon Annabi Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – shi ne ɓangare na biyu na ginshikin Musulunci, kuma babban asasin da aka gina shi a kansa.

Kuma mutum ya zama Musulmi bayan ya yi kalmar shahada tare da su, don haka ya shaida babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma ya shaida cewa Muhammad Manzon Allah ne.

A- Menene ma'anar Manzo? Kuma wanene Muhammad? Shin akwai wasu manzanni banda shi?

Wannan shine abin da zamuyi koƙarin amsawa a cikin waɗannan shafukan.

Manzo Mutum ne a mafi girman ƙololuwar gaskiya da kyawawan halaye, Allah Ya zaɓe shi daga cikin mutane, kuma Ya bayyana masa duk abin da Yake so na umarnin Addini ko al'amura na gaibu da umarni don isar da su ga mutane, an banbanta da su daga wahayin da ya zo masa daga Allah, don haka ya sanar da shi game da al'amuran gaibi da umarnin Addinin da aka umarce shi da ya isar da su ga mutane, haka nan kuma ya banbanta da su ta hanyar rashin kuskuren Allah

a gare shi daga faɗawa cikin manyan zunubai ko wani al'amari da ya keta isar da sakon Allah zuwa ga mutane.

Zamu kawo wasu labaran manzannin da suka gabata kafin Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –; don ya bayyana mana cewa sakon Manzanni ɗaya ne, wanda shi ne kira zuwa ga bautar Allah shi kaɗai, kuma za mu fara da yin bitar labarin farkon bil'adama da kuma kiyayyar Shaidan ga mahaifin 'yan Adam, da zuriyarsa.

B- Na farkon Manzannin Adam baban mutane – amincin Allah ya tabbata a gare shi –:

Allah Ya halicci Babanmu Adam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – daga yumɓu sannan kuma Ya busa masa rai daga ruhinsa, Allah – maɗaukaki – Ya ce: {Kuma lalle ne haƙiƙa Mun halittã ku sa'an nan kuma Mun sũrantã ku, sa'an nan kumaMun ce wa malã'iku: "Ku yi sujada ga Ādam." Sai suka yi sujada fãce Iblīs, bai kasance daga mãsuyin sujadar ba. Ya ce: "Mẽne ne ya hana ka, ba ka yi sujada ba, alõkacin da Na umurce ka?" Ya ce: "Nĩ ne mafĩƙci daga gare shi, Ka halitta ni daga wuta alhãli kuwa Kã halitta shi daga lãka." Ya ce: "To, ka sauka daga gare ta; dõmin bã, ya kasancẽwa a gare ka ga ka yi girman kai a cikinta. Sai ka fita. Lalle ne kanã daga mãsu

ƙasƙanci."Ya ce: "Ka yi mini jinkiri zuwa ga rānar da ake tāyar da su."Ya ce: "Lalle ne, kanā daga waƙanda aka yi wa jinkiri} (A'araf: 10–15)

saboda haka Ya roƙi Allah da Ya bashi lokaci kuma kar Ya hanzarta masa da azaba kuma ya bashi damar Jarabtar Annabi Adam da zuriyarsa saboda hassada da ƙiyayya gare su. Don haka Allah Ya ba da izinin wata hikima da yake so, mamayar Shaidān ta hanyar jarabar Adamu da zuriyar sa, ban da bayin Allah na gaskiya, kuma ya umarci Adamu da 'ya'yansa kada su bauta wa Shaidān kuma kada su miƙa wuya ga jarabar sa kuma su nemi kariyar Allah daga gare shi, kuma jarabawar farko ta Shaidān ta fara ne ga Adam da matar sa Hauwa'u wacce Allah Ya halitta daga haƙarƙarin sa) a cikin labarin da Allah – maƙaukakin sarki – Ya ambata: {Kuma ya Ādam! Ka zauna kai da matarka a Aljanna sai ku ci daga inda kuka so; kuma kada ku kusanci wannan itāciya, har ku kasance daga Azzālumai."Sai Shaidān ya sanya musu waswāsi dōmin ya bayyana musu abin da aka rufe daga barinsu, daga al'aurarsu, kuma ya ce: "Ubangijinku bai hanā ku daga wannan itāciya ba fāce dōmin kada ku kasance malā'iku biyu ko kuwa ku kasance daga madawwama."Kuma ya yi musu rantsuwa; Lalle ne nī, a gare ku, haƙīka, daga māsū nasīha ne. Sai ya saukar da

su da rūḍī. Sa'an nan a lōkacin da suka ḍānḍāni itāciyar, al'aurarsu ta bayyana gare su, kuma suka shiga sunā līḳawar ganye a kansu daga ganyen Aljanna. Kuma Ubangjinsu Ya kira su: "Shin, Ban hanā ku ba daga waccan itāciya, kuma Na ce muku lalle ne Shaidān, a gare ku, maḳiyi ne bayyananne?" Suka ce: "Ya Ubangjinmu! Mun zālunci kanmu. Kuma idan ba Ka gāfarta mana ba, kuma Ka yi mana rahama, haḳīka, Munā kasancēwa daga māsu hasāra." Ya ce: "Ku sauka, sāshenku zuwa ga sāshe yanā maḳiyi, kuma kunā da matabbata a cikin ḳasa, da ḍān jin dāḍī zuwa ga wani lōkabi." Ya ce: "A cikinta kuke rāyuwa, kuma a cikinta kuke mutuwa, kuma daga gare ta ake fitar da ku." Yā ḍiyan Ādam! Lalle ne Mun saukar da wata tufa a kanku, tanā rufe muku al'aurarku, kuma da ḳawā. Kuma tufar taḳawa wancan ce mafi alhēri. Wancan daga āyōyin Allah ne, tsammāninsu sunā tunāwa! Yā ḍiyan Ādam! Kada Shaidān, lalle, ya fitine ku, kamar yadda ya fitar da iyāyenku, biyu daga Aljanna, yanā fizge tufarsu daga gare su, dōmin ya nūna musu al'aurarsu. Lalle ne shī, yanā ganin ku, shi da rundunarsa, daga inda bā ku ganin su. Lalle ne Mū, Mun sanya Shaidān majibinci ga waḍanda bā su yin īmāni}. (Al-A'raf 19-27)

Kuma bayan da Adam ya sauko duniya ya samar da ‘ya’ya da ‘zuriya, ya mutu – aminci ya tabbata a gare shi – sa’annan zuriyar sa suka yawaita, zuriya zuwa zuriya, suka shiga jarabawar Shaidan, karkacewa ta bazu a tsakanin su, da bautar kaburburan salihai daga iyayen su, kuma suka juya daga imani zuwa shirka, sai Allah Ya aiko musu da wani Manzo daga gare su (Nuhu – aminci ya tabbata a gare shi –).

C- Nuhu – aminci ya tabbata a gare shi –:

Kuma akwai karni goma tsakanin sa da Adam, sai Allah Ya aiko shi zuwa ga mutanen sa bayan sun bata kuma suka bauta wa wanin Allah, sun bauta wa gumaka, duwatsu, da kaburbura, kuma daga cikin mashahuran “gumakan” su akwai Wad, Suwa ', Yaghuth, Yauk, da Nasr, saboda haka Allah Ya aike shi zuwa gare su don mayar da su ga bautar Allah shi kaƙai, kamar yadda Allah – Maƙaukaki – Ya gaya mana cewa: {Lalle ne, haƙiƙa Mun aika Nūhu zuwa ga mutānēnsa, sai ya ce: "Yā mutānēna! Ku bauta waAllah! Bā ku da wani abin bautāwa waninSa. Lalle ne nī, inā yimuku tsōron azābar wani Yini mai girma}. (Al-a'araf: 59). Ya ci gaba da kiran mutanensa zuwa ga bautar Allah na tsawon lokaci, kuma kaƙan ne kawai suka yi imani tare da shi, don haka ya kira Ubangijinsa, yana cewa Annabi Nūhu ya ce: {Ya Ubangijina!

Lalle ne, na kirāyi mutānena, a cikin dare da yini. "To, amma kirana bai k̄āre su ba sai da, gudu (daga gare ni). "Kuma lalle ne ni, kō da yausha na kirāye su dōmin Ka gāfarta musu, sai su sanya yatsunsu a cikin kunnuwansu, su lulluƙe da tufāfinsu, su dōge ga yin laifi. Sun yi girman kai iyākar girman kai. "Sa'an nan lalle ne ni, na kira su, a bayyane. "Sa'an nan lalle ne, na yi yēkuwa sabōda su, kuma na gāna da su a cikin asīri." "Shi na ce, 'Ku nēmi gāfara daga Ubangijinku, lalle ne shi Ya kasance Mai gāfara ne.'" "Ya sako (girgijen) sama a kanku da ruwa mai buɓɓuga." "Kuma ya yalwata muku game da dūkiya da dīya, Ya sanya muku (albarka) ga gōnaki, kuma Ya sanya muku koguna." "Me ya sāme ku, bā ku fātar sāmūn natsuwa daga Allah," "Alhāli kuwa, lalle ne, Ya halitta. ku, a cikin hālāye?}. (Nuh: 5-14) Duk da irin wannan koƙarin da suka yi na ci gaba da nuna matuƙar son shiryar da mutanen sa, sai suka karyata shi kuma suka yi masa ba'a suka kuma zarge shi da hauka. Allah Ya yi masa wahayi da cewa: {Lalle ne bābu mai yin ĩmāni daga mutānenka fāce wanda ya riga ya yi ĩmānin, sabōdahaka kada ka yi baƙin ciki da abin da suka kasance sunā aikatāwa}. (Hud: 36). Kuma ya umurce shi da ya kera jirgin ruwa wanda zai dāuki duk wanda ya yi imani tare da shi: {Kuma Yanā sassaƙa jirgin cikin natsuwa, kuma a kō yausha

waɗansu shugabanni daga mutānensa suka shūɗe a gabansa, sai su yi izgili gare shi. Ya ce: "Idan kun yi izgili gare mu, to, haƙiƙa mū mā zā mu yi izgili gare ku, kamar yadda kuke yin izgili." Sa'an nan da sannu zā ku san wanda azāba zā ta zo masa, ta wulakantā shi (a dūniya), kuma wata azāba zaunanna ta sauka a kansa (a Lāhira). "Har a lōkacin da umurnin Mu ya je, kuma tandā ta ɓulɓula. Muka ce: "Ka ɗauka, a cikinta, daga kōme, ma'aura biyu, da kuma iyalanka, fāce wanda magana ta gabāta a kansa, da wanda ya yi īmāni." Amma kuma bābu waɗanda suka yi īmāni tāre da shi fāce kaɗan." Kuma ya ce: "Ku hau a cikinta, da sūnan Allah magudānarta da matabbatarta. Lalle ne Ubangijīna, haƙiƙa, Mai gāfara ne, Mai jin ƙai." Kuma ita tanā gudāna da su a cikin tāguwar ruwa kamai duwātsu, sai Nūhu ya kirāyi ɗansa alhāli, kuwa ya kasance can wuri mai nīsa. "Yā ƙaramin ɗānā! zo ka hau tāre da mu, kuma kada ka kasance tāre da kāfirai!" Ya ce: "Zan tattara zuwa ga wani dūtse ya tsare ni daga ruwan." (Nūhu) ya ce: "Bābu mai tsarēwa a yau daga umurnin Allah fāce wanda Ya yi wa rahama." Sai taguwar ruwa ta shāmakace a tsakāninsu, sai ya kasance daga waɗanda aka nutsar. Kuma aka ce: "Yā ƙasa! Ki haɗiye ruwanki, kuma yā sama! Ki kāme." Kuma aka faɗar da ruwan kuma aka hukunta al'amarin,

kuma Jirgin ya daidaita a kan Jūdiyyi, kuma aka ce: "Nīsa ya tabbata ga mutāne Azzālumai."Kuma Nūhu ya kira Ubangijinsa, sa'an nan ya ce: "Yā Ubangijina! Lalle ne dāna na daga iyālīna! Kuma haķīka wa'adinKa gaskiya ne, kuma Kai ne Mafi hukuncin māsu yin Hukunci."Ya ce: "Yā Nūhu! Lalle ne shi bā ya a ciki iyālanka, lalle ne shī, aiki ne wanda ba na fkwari ba, sabōda haka kada ka tambaye Ni abin da bā ka da ilmi a kansa. Haķīka, Nī Inā yi maka gargadı kada ka kasance daga jāhilai."Ya ce: "Yā Ubangijina! Lalle ne nī, inā nēman tsari gare Ka da in tambaye Ka abin da bā ni da wani ilmi a kansa. Idan ba Ka gāfarta mini ba, kuma Ka yi mini rahama, zan kasance daga māsu Hasāra."Aka ce: "Ya Nūhu! Ka sauka da aminci da, a gare Mu da albarka a kanka, kuma rahama ta tabbata a kan wađansu al'ummōmi daga wađanda suke tāre da kai. Da wađansu al'ummōmi da zā Mu jiyar da su dāđi, sa'an nan kuma azāba mai rađadı ta shafe su daga gare Mu}. (Hud: 38-48)

D- Annabi Hud – amincin Allah ya tabbata a gare shi –

Sannan, bayan wani lokaci, sai Allah Ya aika zuwa ga ƙabilar Adawa a wani yanki da ake kira Al-Ahƙaf – bayan sun bata kuma sun bauta wa wanin Allah – sai Ya aiko musu da wani manzo daga cikinsu, Hud – aminci ya tabbata a gare shi –

Allah – Maƙaukakin sarki – Ya bamu labarin hakan da cewa: {Kuma zuwa ga Ādāwa, ɗan'uwansu Hud, ya ce: Ya mutānena! Ku bautā wa Allah! Bā ku da wani abin bautā wa, waninSa. Shin fa, bā zā ku yi taƙawa ba?"Mashawarta waƙānda suka kāfirta daga mutānensa suka ce: "Lalle ne mū, haƙīƙa, Munā ganin ka a cikin wata wauta! Kuma lalle ne mū, haƙīƙa, Munā zaton ka daga maƙaryata."Ya ce: "Yā mutānena! Bābu wata wauta a gare ni, kuma amma nī, Manzo ne daga Ubangijin halittu!"Inā iyar muku da sāƙonnin Ubangijina, kuma nī, gare ku, mai nasīha ne amintacce."Shin, kuma kun yi māmāki cēwa ambato daga Ubangijinku ya zo muku a kan wani namiji daga gare ku, dōmin ya yi muku gargadi? Kuma ku tunā a lōkacin da Ya sanyā ku māsū mayēwa daga bāyan mutānen Nūhu, kuma Ya ƙāra muku zāti a cikin halitta. Sabōda haka ku tuna ni'imōmin Allah; tsammāninku kunā cin nasara."Suka ce: "Shin, kā zo mana ne dōmin mu bauta wa

Allah Shi kaɗai, kuma mu bar abin da ubanninmu suka kasance sunã bauta wa? To, ka zõ mana da abin da kake yi mana wa'adi da shi idan kã kasance daga mãsu gaskiya."Ya ce: "Haƙĩƙa azãba da fushi sun auku a kanku daga Ubangijinku! Shin, kunã jãyya da ni a cikin wasu sunãye waɗanda kũ ne kuka yi musu sunãyen, kũ da ubanninku, Allah bai saukar da wani dalili ba a gare su? To, ku yi jira. Lalle ne ni, tãre da ku mai jira ne."To, sai Muka tsĩrar da shi, shĩ da waɗanda suke tãre da shi sabõda wata rahama daga gare Mu, kuma Muka katse ƙarshen waɗanda suka ƙaryata game da ãyõyinMu, kuma ba su kasance mũminaiba}. [Al-A'araf: 65–72].

Sai Allah Ya saukar da wata iska a kansu a cikin kwanaki takwas, tana halaka kome da iznin Ubangijin ta, kuma Allah Ya tserar da Huɗu da wacɗanda suka yi imani tare da shi.

E- Annabi Saleh- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Sannan wani lokaci ya wuce sai ƙabilar Samudawa suka tashi a arewacin yankin Larabawa kuma suka kauce daga shiriya kamar yadda waƙanda suke a gabanin su suka ɓata, sai Allah Ya aiko musu da wani Manzo daga cikinsu (Salih)- amincin Allah ya tabbata a gare shi - kuma Ya ƙarfafe shi da aya mai nuna gaskiyar sa, kuma ita babbar taguwa ce wacce ba ta da kama da halittu, kuma Allah - Maƙaukaki - Ya ba mu labarin sa Ya ce: {Kuma zuwa ga Samūdāwa ɗan'uwansu, Sālihu, ya ce: "Yā mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa wanninSa. Haƙīka hujja bayyananniya tā zo muku daga Ubangijinku! wannan rāƙumar Allah ce, a gare ku, wata āyā ce. Sai ku bar ta ta ci, a cikin ƙasar Allah, kuma kada ku shāfe ta da wata cūta har azāba mai raƙaɗi ta kāmā ku."Kuma ku tuna a lōkacin da Ya sanyā ku mamaya daga bāyan Ādāwa kuma Ya zaunar da ku a cikin ƙasa, kunā riƙon manyan gidāje daga tuddanta, kuma kunā sassaƙar ɗākuna daga duwātsu; sabōda haka ku tuna ni'imōmin Allah, kuma kada ku yi ɓarna a cikin ƙasa kuna māsu fasādi."Mashawarta waƙanda suka yi girman kai daga mutanensa suka ce ga waƙanda aka raunanar, ga waƙanda suka yi ĩmāni daga gare su: "Shin, kunā sanin cēwaSālihu manzo ne daga

Ubangijinsa?" Suka ce: "Lalle ne mū, da abin daaka aiko shi, māsū ĩmāni ne." Waƙanda suka yi girman kai suka ce: "Lalle ne mu, ga abin da kuka yi ĩmāni da shi kāfirai ne." Sai suka sōke rāƙumar, kuma suka kangare daga barin umurnin Ubangijinsu, kuma suka ce: "Yā Sālihu! Ka zō mana da abin da kake yi mana wa'adi da shi, idan kā kasance daga manzanni!" Sai tsāwa ta kāmā su, sabōda haka suka wāyi gari a cikin gidansu guggurfāne! Sai ya jūya daga barinsu, kuma ya ce: "Ya mutānena! Lalle ne, haƙīka, nā iyar muku damanzancin Ubangijina. Kuma nā yi muku nasīha kuma amma bā ku son māsū nasīha!}. (Al-A'araf: 73-79).

Bayan haka, Allah ya aiko manzanni da yawa zuwa ga al'ummomin duniya, kuma babu wata al'umma da babu mai gargadi a cikinta. Allah Ya bamu labarin wasu daga cikin su, kuma bai bamu labarin yawancin su ba, kuma dukkansu suna aiko da sako guda ɗaya, wanda yake umurtar mutane da su bautawa Allah shi kaɗai, wanda bashi da abokin tarayya, kuma su bar bautar wanin Allah. Allah Ya ce: {Kuma lalle ne, haƙīka, Mun aika a cikin kōwace al'umma da wani Manzo (ya ce): "Ku bauta wa Allah, kuma ku nīsanci |āgūtu." To, daga gare su akwai wanda Allah Ya shiryar, kuma daga cikinsu akwai wanda ɓata ta wajaba a kansa. Sai ku yi tafiya a cikin

ƙasa, sa'an nan ku dūba yadda āƙibar māsū ƙaryatāwa ta kasance}. (Al-Nahl: 36).

F- Annabi Ibrahim- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Sannan sai Allah Ya aiki Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – zuwa ga mutanen sa bayan sun ɓata kuma sun bauta wa taurari da gumaka, Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Kuma lalle haƙiƙa Mun kãwo wa Ibrãhĩm shiryuwarsa daga gabãni, kuma Mun kasance Masana gare shi. Ya ce wa ubansa da mutanensa, "Mēne ne waɗannan mutummutumai waɗanda kuke māsū lazimta a kansu?" Suka ce: "Mun sãmi Ubanninmu māsū lazimta a kansu." Ya ce: "Lalle, haƙiƙa, kun kasance kũ da Ubanninku a cikin ɓata bayyananna." Suka ce: "Shin kã zo mana da gaskiya ne, Kõ kuwa kai kanã daga mãSu wãsä ne?" Ya ce: "Ã'a, Ubangijinku Shi ne Ubangijin sammai da ƙasa, wanda Ya ƙãga halittarsu. Kuma Ni inã daga māsū shaida a kan haka." "Kuma inã rantsuwa da Allah, lalle zan yi wani shiri ga gumãkanku a bãyan kun jũya kunã māsū bãyar da bãya." Sai ya sanya su guntu-guntu fãce wani babba gare su, tsammãninsũ sunã Kõmãwa zuwa gare shi. Suka ce: "Wane ne ya aikata wannan ga gumãkanmu? Lalle shĩ, haƙiƙa, yanã daga azzãlumai." Suka ce: "Mun ji wani saurayi yanã ambatar su.

Anã ce masa Ibrahîm. "Suka ce: "To, ku zo da shi a kan idanun mutãne, tsammãnin su zã su bãyar da shaida." Suka ce: "Shin kai ne ka aikata wannan ga gumãkanmu? Yã Ibrahîm!" Ya ce: "Ã'a, babbansu, wannan, shĩ ya aikata, shi. Sai ku tambaye su idan sun kasance sunã yin magana." Sai suka kõma wa jũnansu suka ce: "Lalle ne kũ, kũ ne azzãlumai." Sa'an nan kuma aka sunkuyar da su a kan kãwunansu (sukace,) "Lalle, haƙĩƙa, kã sani waɗannan bã su yin magana." Ya ce: "Shin to, kunã bautã wa abin da, bã ya, amfãnin ku da Kõme kuma bã ya cũtar da ku baicin Allah?" "Tir da ku, kuma da abin da kuke bauta wa, baicin Allah! Shin to, bã ku hankalta?" Suka ce: "Ku ƙõne shi kuma ku taimaki gumãkanku, idan kun kasance mãsu aikatãwa." Muka ce: "Yã wuta! Ki kasance sanyi da aminci ga Ibrahîm." Kuma suka yi nufin wani mũgun shiri da shi, sai Mukasanya su mafiya hasãra}. (Annabawa: 50–70).

Sannan Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – da ɗansa Isma'il suka yi hijira daga Falasɗin zuwa Makka, kuma Allah Ya umarce shi da ɗansa Isma'il da su gina Ka'aba, kuma ya kira mutane zuwa Hajji zuwa gare ta da bauta wa Allah a can: {Kuma mun yi alƙawari da Ibrahim da Isma'il da ku tsarkake gidaNa dan masu Dawafi, da masu lazimta, da masu ruku'u da masu sujjada}. (Al-Baƙara: 125).

G- Annabi Luḍ- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Sannan bayan haka, sai Allah Ya aiki Luḍu zuwa ga mutanen sa, kuma sun kasance mutane mugayen mutane suna bauta wa wanin Allah kuma suna aikata alfasha a tsakanin su Allah – Maḍaukaki – Ya ce: {Da Lūḍu, a lōkacin daya ce wa mutānensa: "Shin, kunā jē wa alfāsha, bābu kōwa da ya gabāce ku da ita daga halittu? "Lalle ne ku, haḳīka kunā jē wa maza da sha'awa, baicin mata; Ā'a, kū mutāne ne maḥarnata."Kuma bābu abin da ya kasance jawābin mutānensa, fāce ḍai suka ce: "Ku fitar da su daga alḳaryarku: lalle ne sū, wasumutāne ne māsu da'awar tsarki!}. (Al-A'araf: 80-82).

Allah Ya tseratar da shi tare da iyalan sa, ban da matar sa, wacce tana daga cikin kafirai, kamar yadda Allah Ya umurce shi da ya bar ḳauyen da daddare, shi da dangin sa, yayin da umarnin Allah ya zo, sai Ya sanya samanta ta koma ḳasanta Ya yi ruwan duwatsu daga taḅo curarre.

H- Annabi Shu'aib- amincin Allah ya tabbata a gare shi-

Daga nan sai Allah Ya aika zuwa ga mutanen Madyana ḍan'uwan su Shu'aibu bayan sun kauce daga shiriya kuma munanan halaye suka yaḍu a tsakanin su, da wuce gona da iri

akan mutane, da tauye mauni da sikeli, Allah Ya bamu labarin su da cewa: {Kuma zuwa Madayana ɗan'uwansu Shu'aibu, ya ce: "Ya mutānena! Ku bauta wa Allah; bā ku da wani abin bauta wa waninSa. Lalle ne, wata hujja bayyananniya daga Ubangijinku tã zō muku! Sai ku cika mūdu da sikeli kumakada ku nakasa wa mutāne kāyansu, kuma kada ku yi fāsādi a cikin ƙasa a bāyan gyaranta. Wannan ne mafi alhēri a gare ku, idan kun kasance mūminai."Kuma kada ku zauna ga kōwane tafarki kunã ƙyacēwa, kuma kunã kangēwa, daga hanyar Allah, ga wanda ya yi ĩmāni da shi, kuma kunã nēman ta ta zama karkatacciya, kuma ku tuna, a lōkacin da kuka kasance kaɗan, sai Ya yawaita ku, kuma ku dūba yadda āƙibar māsū fāsādi ta kasance:"Kuma idan wata ƙungiya daga gare ku ta kasance ta yi ĩmāni da abin da aka aiko ni da shi, kuma wata ƙungiya ba ta yi ĩmāni ba, to, ku yi haƙuri, har Allah Ya yi hukunci a tsakāninmu; kuma Shi ne Mafi alhērin māsū hukunci."Mashawarta waɗanda suka kangare daga mutānensa, suka ce: "Lalle ne, Munã fitar da kai, Yã Shu'aibu, kai da waɗanda suka yi ĩmāni tãre da kai, daga alƙaryarmu; kō kuwa lalle ku kōmo a cikin addininmu." Ya ce: "Ashe! Kuma kō dā mun kasance māsū ƙĩ?""Lalle ne mun ƙirƙira ƙarya ga Allah idan mun kōma a cikin addininku a bāyan lōkacin da Allah ya

tsīrar da mu daga gare shi, kuma bā ya kasancewa a gare mu, mu kōma a cikinsa, fāce idan Alah, Ubangijinmu Ya so. Ubangijinmu Yā yalwaci dukan kōme ga ilmi. Ga Allah muka dōgara. Yā Ubangijinmu! Ka yi hukunci a tsakāninmu da tsakanin mutānenmu da gaskiya, kuma Kai ne Mafi alhērin māsū hukunci."Kuma mashawarta waƙanda suka kāfirta daga mutānensa, suka ce: "Lalle ne, idan kun bi Shu'aibu haƙīƙa kū, a lōkacin nan, māsū hasāra ne."Sai tsāwa ta kāmā su, sabōda haka suka wāyi gari a cikin gidansu guggurfāne! Waƙanda suka ƙaryata Shu'aibu kamar ba su zauna ba a cikinta, waƙanda suka ƙaryata Shu'aibu, sun kasance sū nemāsū hasāra! Sai ya jūya daga barinsu, kuma ya ce: "Yā mutānena! Haƙīƙa, nā iyar muku da sāƙonnin Ubangijina, kuma nā yi muku nasīha! To, yāya zan yi baƙin ciki a kan mutāne kāfirai?}. (Al-A'araf: 85–93).

I– Annabi Musa– amincin Allah ya tabbata a gare shi–

Daga nan wani sarki azzalumi kuma mai girman kai ya tashi a Misira, ana kiransa Fir'auna, wanda yake da'awar allahntaka kuma yana umartar mutane da su bauta masa, yana yanka wanda ya ga dama daga cikin su, yana zaluntar wanda ya ga dama, Allah – Madaukakin sarki – Ya bamu labarin sa da cewa: {Lalle ne Fir'auna ya ƙaukaka a cikin ƙasa, kuma ya

sanya mutānenta ƙungiya–ƙungiya, yanā raunanar da wata jama'a daga gare su; yanā yanyanka ɗiyansu maza kuma yanā rāyar da mātān. Lalle shī ya kasance daga māsu ɓarna. Kuma Munā nufin Mu yi falala ga waɗanda aka raunanar a cikin ƙasar, kuma Mu sanya su shugabanni, kuma Mu sanya su magāda. Kuma Mu tabbatar da su a cikin ƙasar, kuma Mu nūna wa Fir'auna da Hāmāna da rundunōninsu abin da suka kasance sunā sauna daga gare su. Kuma Muka yi wahayi zuwa ga uwar Mūsa, cēwa ki shāyar da shi, sai idan kin ji tsōro game da shi, to, ki jēfa shi a cikin kōgi, kuma kada ki ji tsōro, kuma kada ki yi baƙin ciki. Lalle ne Mū, Māsu mayar da shi ne zuwa gare ki, kuma Māsu sanya shi ne a cikin ManzanniSai mutānen Fir'auna suka tsince shi, dōmin ya kasance maƙiyi da baƙin ciki a gare su. Lalle ne Fir'auna da Hāmāna da rundunōninsu, sun kasance māsu aikin ganganci. Kuma matar Fir'auna ta ce ("Ka bar shi yanā) sanyin ido a gare ni da gare ka! Kada ka kashe shi, akwai fatan ya amfane mu, kō mu riƙe Shi ɗā," alhāli kuwa sū ba su sansance ba. Kuma zuciyar uwar Mūsā ta wāyi gari yōfintatta. Lalle ne, haƙīka, ta yi kusa ta bayyanar da shi, bā dōmin Mun ɗaure zūciyarta ba, dōmin ta kasance daga mūminai. Kuma ta ce wa 'yar'uwarsa, "Ki bī shi." Sabōda haka sai ta lēke shi daga gēfe, alhāli sū ba Su sani

ba.Kuma Muka hana masa m̄asu sh̄ayai da m̄ama, a gab̄anin haka sai ta ce: "K̄o in n̄namuku mut̄anen wani gida, su yi muku renonsa alh̄ali kuwa su m̄asu nas̄iha ne a, gare shi?" Sai Muka mayar da shi zuwa ga uwarsa d̄omin idanunta su yi sanyi, kuma b̄a z̄a ta yi baƙin ciki ba, kuma d̄omin ta san c̄ewa lalle wa'adin Allah gaskiya ne, amma kuma mafi yawansu ba su sani ba.Kuma a l̄okacin da ya kai ƙarfinsa, kuma ya daidaita, Mun b̄a shi hukunci da ilmi kuma kamar haka Muke s̄aka wa m̄asu kyautat̄awa.Kuma sai ya shiga garin a l̄okacin da mut̄anen garin suka shagala, sai ya s̄amu, a cikin garin, waƙansu maza biyu sun̄a faƙa, wannan daga ƙungiyarsa, kuma ƙayan daga maƙiyansa, sai wannan da yake daga ƙungiyarsa ya n̄emi āgajinsa, sai M̄us̄a ya yi masa ƙulli, ya kashe shi. Ya ce: "Wannan aikin Shaid̄an ne, d̄omin shi maƙiyi ne mai ƙatarwa, bayyananne!" Ya ce: "Ya Uhangij̄ina! Lalle na z̄alunci kaina, sai Ka yi mini ḡafara." Sai Ya ḡafarta masa, d̄omin Sh̄i ne Mai yawan ḡafara, Mai jin ƙai. Ya ce: "Ȳa Ubangij̄ina! D̄omin abin da Ka ni'imta shi a kaina, sah̄oda haka b̄a zan kasance mai taimako ga m̄asu laifi ba." Sai ya w̄ayi gari a cikin birnin yan̄a mai ts̄oro, yan̄a sauna. Sai ga wanda ya n̄emi taimako daga gare shi a jiya, yan̄a n̄eman āgajinsa. M̄us̄a ya ce masa, "Lalle kai ƙatacce ne, bayyananne." To, a l̄okacin da

Mūsā ya yi nufin ya damƙi wanda yake maƙiyi ne a gare su, (mai nēman āgajin) ya ce, "Ya Mūsā! Shin kanānufin ka kashe ni ne kamar yadda ka kashe wani rai jiya? Ba ka son kōme fāce ka kasance mai tanƙwasawa a cikin ƙasa kuma bā ka nufin ka kasance daga māsū kyautatāwa."Kuma wani mutum ya zo daga mafi nīsan birnin yanā taliya da gaggāwa, ya ce: "Ya Mūsā! Lalle mashāwarta sunā shāwara game da kai dōmin su kashe ka sabōda haka ka fita. Lalle nī, mai nasīha ne a gare ka."Sai ya fita daga gare ta, yanā mai jin tsōro yanā sauna. Ya ce: "Ya Ubangijīna! Kā tsērar da ni daga mutāne azzālumai."Kuma a lōkacin da ya fuskanci wajen Madyana, ya ce: "Inā fatan Ubangijīna Ya shiryar da ni a kan madaidaiciyar hanya."Kuma a lōkacin da ya isa mashāyar Madyana, ya sāmi wata jam'ar mutāne sunā shāyarwa, kuma a bāyansu ya sāmi waƙansu mātā biyu sunā kōrar (tumākinsu). Ya ce: "Mēne ne shā'aninku?" Suka ce, "Bā zā mu iya shāyārwa ba sai makiyāya sun fita, kuma ubanmu tsōho ne mai daraja."Sai ya shāyar musu, sa'an nan kuma ya jūya zuwa ga inuwa, sa'an nan ya ce: "Yā Ubangijīna! Lalle ne, ga abin da Ka saukar zuwa gare ni na alhēri ni mai bukāta ne."Sai ƙayansu ta je masa, tanā tafiya a kan jin kunya, ta ce, "Ubāna yanā kiran ka, dōmin ya sāka maka ijārar abin da ka shāyar sabōda mu." To, a lōkacin da ya

je masa, ya gaya masa lābārinsa, ya ce: "Kada ka ji tsōro, kā tsīra daga mutāne azzālumai." | ayarsu ta ce, "Yā Bāba! Ka bā shi aikin ijāra, lalle ne mafi alhērin wanda ka bai wa aikin ijāra shi ne mai ƙarfi amintacce." Ya ce: "Lalle ne inā nufin in aurar da kai ɗayan 'yā'yāna biyu, waɗannan, a kan ka yi mini aikin ijāra shēkara takwas to, idan ka cika gōma, to, daga, gare ka yake. Ba ni so in tsanantā maka, zā ka sāme ni, in Allah Ya so, daga sālilai." Ya ce: "Wannan yanā a tsakanina da tsakāninka kōwane ɗayan adadin biyun na ƙāre, to, bābu wani zālunci a kaina. Kuma Allah ne Wakili ga abin da muke faɗa." To, a lokacin da Mūsā ya ƙāre adadin kuma yanā tafiya da iyālinsa, sai ya tsinkāyi wata Wutā daga gēfen dūtse (|ūr). Ya cewa iyālinsa, "Ku dākata, lalle ne nī, na tsinkāyi wata wutā, tsammānīna ni, mai zo muku ne daga gare ta da wani lābārī, kō kuwa da guntun makāmashi daga Wutar don kō ku ji ɗimi." To, a lōkacin da ya jē wurinta (Wutar) aka kirā shi, daga gēfen rāfin na dāma, a cikin wurin nan mai albarka, daga itāciyar (cēwa) "Ya Mūsā! Lalle Nī ne Allah Ubangijin halittu." "Kuma ka jēfa sandarka." To, a lōkacin da ya gan ta, tanā girgiza kamar ƙaramar macijiya, ya jūya yanā mai bāyar da bāya, bai kōma ba. "Ya Mūsā! Ka fuskanto, kuma kada ka ji tsōro lalle ne kanā daga waɗanda ke amintattu." "Ka shigar da

hannunka a cikin wuyan rīgarka, ya fita fari, ba da wata cūta ba, kuma ka haɗa hannuwanka ga kāfaɗunka, dōmin tsōro (ya gushe daga gare ka). To, waɗannan abūbuwa dalīlai biyu ne daga Ubangijinka zuwa ga Fir'auna da 'yan Majalisarsa. Lalle sun kasance mutāne ne fāsiƙai."Ya ce: "Yā Ubangijīna! Lalle nā kashe wani rai daga gare su, dōmin haka inā tsōron kada su kashe ni." "Kuma ɗan'uwana Hārūna shī ne mafi fasāha daga gareni, ga harshe, sabōda haka Ka aika shi tāre da ni, yanā mai taimako, yanā gaskata ni, lalle ne inā tsōron su ƙaryata ni."Ya ce: "Zā Mu ƙarfafa damtsenka game da ɗan'uwanka kuma Mu sanya muku wani dalīli, sabōda haka bā zā su sādu zuwa gareku ba, tāre da āyōyinMu, kū da waɗanda suka bī ku ne marinjāya}. [Al-Qasas: 4-35]

Sai Musa da ɗan'uwansa Haruna suka tafi zuwa ga Fir'auna – sarki mai girman kai – suna kiran sa zuwa ga bautar Allah, Ubangijin talikai: {Fir'auna ya ce: "Kuma mene ne Ubangijin halittu?"Ya ce: "Ubangijin sammai da ƙasa da abin da yake a tsakāninsu, idan kun kasance māsu ƙarfin īmāni."Ya ce wa waɗanda suke a gēfensa, "Bā za ku saurāra ba?"Ya ce: "Ubangijinku, kuma Ubangijin ubanninku na farko."Ya ce: "Lalle ne Manzonku, wanda aka aiko zuwa gare ku, haƙi ƙa, mahaukaci ne."Ya ce: "Ubangijin mafitar rānā da maḅūyarta

da abin dayake a tsakaninsu, idan kun kasance kunã hankalta."Ya ce: "Lalle ne idan ka riƙi wani abin bautãwa wanãna haƙĩƙa, inã sanyã ka daga ðaurarru."Ya ce: "Ashe, kuma kã dã nã zã maka da wani, abu mai bayyanãwa?"Ya ce: "To, ka zã da shi idan ka kasance daga, mãsu gaskiya."Sai ya jẽfa sandarsa, sai gã ta kumurci bayyananne!Kuma ya fizge hannunsa, sai ga shi fari ga mãsu kallo.(Fir'auna) ya ce ga mashãwarta a gẽfensa, "Lalle ne, wannan haƙĩƙa, masihirci ne, mai ilmi!"Yanã son ya fitar da ku daga ƙasarku game da sihirinSa. To mẽne ne kuke shãwartãwa?" Suka ce: "Ka jinkirtar da shi, shĩ da ðan'uwansa, kuma ka aika mãsu gayya a cikin birãne."Zã su zã maka da dukkan mai yawan sihiri masani. "Sai aka tãra masihirta dõmin ajalin yini sananne. Kuma aka ce wa mutãne "Kã kũ mãsu tãruwã ne?"Tsammaninmu mu bi masihirta, idan sun kasance sũ ne marinjãya."To, a lõkacin da masihirta suka jẽ suka ce wa Fir'auna,"Shin, lalle ne, haƙĩƙa munã da ijãra idan mun kasance mũ ne marinjãya?"Ya ce: "Na'am! Kuma lalle ne, kũ ne a lõkacin haƙĩƙa muƙarrabai."Mũsã ya ce musu, "Ku jẽfa abin da kuke mãsu jẽfãwa."Sai suka jẽfa igiyõyinsu, da sandunansu, kuma suka ce: "Da ƙarfin Fir'auna lalle ne mũ, haƙĩƙa, mũ ne marinjãya."Sai Mũsa ya jẽfa sandarsa, sai ga ta

tanã harhaɗe abin da suke yi na karya. Sai aka jẽfar da masihirta sunã mãsu sujada. Suka ce: "Mun yi ãmãni da Ubangijin halittu." "Ubangijin Mũsa da Hãrũna." Ya ce: "Ashe, kun yi ãmãni sabõda shĩ, a gabãnin in yi muku izni? Lalle ne shi, haƙĩƙa babbanku ne wanda ya kõya muku sibirin, to, zã ku sani. Lalle ne haƙĩƙa, zan kakkãtse hannuwanku da kafãfunku a tarnaƙi, kuma haƙĩƙa, zan tsĩrẽ ku gabã ɗaya." Suka ce: "Bãbu wata cũta! Lalle ne mũ mãsu jũyãwa ne zuwa ga Ubangijinmu." "Lalle ne mu munã kwaɗayin Ubangijinmu, Ya gãfarta mana kurakuranmu dõmin mun kasance farkon mãsu ãmãni." Kuma Muka aika zuwa ga Mũsã cẽwa ka yi tafiyar dare da bãyiNa, lalle ne kũ waɗanda ake biyã ne. Sai Fir'auna ya aika mãsu gayya a cikin birãne. "Lalle ne, waɗannan, haƙĩƙa, ƙungiya ce kaɗan." "Kuma lalle ne sũ, a gare Mu, Mãsu fusãtarwa ne." "Kuma lalle ne mũ haƙĩƙa gabã ɗaya mãsu sauna ne." Sai Muka fitar da su daga gonaki da marẽmari. Da taskõki da mazauni mai kyau. Kamar haka! Kuma Muka gãdar da su ga Banĩ Isrãĩla. Sai suka bĩ su sunã mãsu fita a lõkacin hũdõwar rãnã. Sa'an nan a lõkacin da jama'a biyu suka ga jũna, sai abõkan Mũsã suka ce: "Lalle ne mũ haƙĩ ƙa, waɗanda ake riska ne." Ya ce: "Kayya! Lalle ne Ubangijina Yanã tare da ni, zai shiryar da ni." Sai Muka yi

wahayi zuwa ga Mūsā cēwa "Ka dōki tēku da sandarka." Sai tēku ta tsāge, kōwane tsāgi ya kasance kamar falalen dūtse mai girma. Kuma Muka kusantar da waɗansu mutāne a can. Kuma Muka tsīrar da Mūsā da waɗanda suke tāre da shi gabā ɗaya. Sa'an nan kuma Muka nutsar da waɗansu mutānen. Lalle ne, a cikin wancan akwai āyā, kuma mafi yawansu, bā su kasance mūminai ba. Kuma Lalle ne, Ubangijinka, haḳīka, Shī ne Mabuwāyi, Mai Rahama}. (Shu'ara: 23–67). Lokacin da Fir'auna ya fāhimci nutsewar sai ya ce: Na yi imani babu abin bautawa da gaskiya sai wanda Bani Isra'ila suka yi imani da shi, Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Ashe! A yanzu! Alhāli kuwa, haḳīka ka sāba a gabāni, kuma ka kasance daga māsu ɓarna? To, a yau Munā kuɓutar da kai game da jikinka, dōmin ka kasance āyā ga waɗanda suke a bāyanka. Kuma lalle ne māsu yawa daga mutāne, haḳīka, gafalallu ne ga āyōyinMu}. (Yunus: 91–92).

Kuma Allah Ya yi wasicci da (mutanen Musa) waɗanda suke zaluntar gabas da yamma na duniya, wanda ya sanya albarka da halakar da abin da Fir'auna da mutanen sa suka aikata da abin da suka gina.

Bayan haka, Allah Ya saukar da wa Musa littafin Attaura, a ciki akwai shiriya ga mutane da haske wanda yake

shiryar da su zuwa ga abin da Allah Yake so kuma Ya yarda da shi, kuma a cikinsa akwai bayanin abin da yake halal da haram da cewa Bani Isra'ila (mutanen Musa) dole ne su bi.

Sannan Musa- amincin Allah ya tabbata a gare shi - ya mutu kuma Allah Ya aiko Annabawa da yawa a bayan sa zuwa ga mutanen sa - Banu Isra'ila - suna shiryar da su zuwa ga hanya madaidaiciya duk lokacin da wani Annabi ya halaka kuma wani Annabi daban ya gaje shi.

Allah Ya fada mana wasu daga cikinsu kamar Dawud, Sulaiman, Ayyub da Zakariya, kuma bai fada mana da yawa daga cikinsu ba. Sannan Ya cika makin waƙannan Annabawan da Isa ɗan Maryam - amincin Allah ya tabbata a gare shi - wanda rayuwar sa ke cike da alamu tun daga haihuwar sa har zuwa hawansa zuwa sama.

Attaura da Allah Ya saukar wa Musa a kan tsararraki ta kasance cikin gurɓacewa da canzawa daga hannun Yahudawa waƙanda suke da'awar cewa su mabiyar Musa ne - amincin Allah ya tabbata a gare shi - kuma Musa barrantacce ne daga gare su, kuma Attaura da ke cikin hannayen su daga yanzu babu Attaura da aka saukar daga Allah, kamar yadda suka sanya a ciki abin da bai cancanci bijirowar sa daga Allah ba, kuma

suka siffanta Allah a ciki da siffofin tawaya da jahilci da rauni – Allah Ya ɗaukaka daga abin da suke faɗa ɗaukaka mai girma – Allah Maɗaukaki – Ya ce a cikin bayanin su: {To, bone ya tabbata ga waɗanda suke rubūta littāfi da hannuwansu sa'an nan kuma su ce wannan daga wurin Allah yake, dōmin su sayi kuɗi kaɗan da shi, san nan bone ya tabbata a gare su daga abin da hannayensu ke rubūtāwa, kuma bone ya tabbata a gare su daga abin da suke sanā'antāwa}. (Bakara: 79)

J– Annabi Isah – amincin Allah ya tabbata a gare shi –

Maryam 'yar Imran ta kasance budurwa ce tsarkakkiya, tana ɗaya daga cikin masu bautar da suka bi umarnin Allah da ya saukar wa annabawa bayan Musa, kuma tana daga dangin da Allah Ya zaɓa a kan talikai. Kamar yadda Maɗaukaki Ya ce: {Lalle ne Allah Yā zāfi Ādama da Nūhu da Gidan Ibrāhīma da Gidan Imrāna a kan tālikai}. (Aal Imran: 33). Kuma Mala'ikun sun mata bushara da zaɓin Allah game da ita: {Kuma a lōkacin da malā'iku suka ce: "Ya Maryamu! Lalle ne, Allah Ya zāɓe ki, kuma Ya tsarkake ki, kuma Ya zaɓe ki a kan mātan tālikai." "Yā Maryamu! Ki yi ƙanƙan da kai ga Ubangijinki, kuma ki yi sujada, kuma ki yi rukū'i tāre da māsu rukū'I}. (Al Imran: 42, 43). Sannan Allah Maɗaukaki Ya ba da labarin yadda aka halicci Isa a cikin mahaifarta ba tare da

uba ba. Kamar yadda Allah - Maɗaukaki - Yake cewa: {Kuma ka ambaci Maryamu a cikin Littāfi, a lōkacin da ta tsallake daga mutānenta a wani wuri, a gēfen gabas. Sa'an nan ta riƙi wani shāmaki daga barinsu. Sai Muka aika rūhinMu zuwa gare ta. Sai ya bayyana a gare ta da siffar mutum madaidaci. Ta ce: "Lalle nī inā nēman tsari ga Mai, rahama daga gare ka, idan ka kasance mai tsaron addini!" Ya ce: "Abin sani kawai, ni Manzoni Ubangijinki ne dōmin in bāyar da wani yāro tsarkakke gare ki." Ta ce: "A inā yāro zai kasance a gare ni alhāli kuwa wani mutum bai shāfe ni ba, kuma ban kasance kāruwa ba?" Ya ce: "Kamar wancan Ubangijinki Ya ce. Shī, a gare Ni mai sauƙi ne. Kuma dōmin Mu sanya shi wata alāma ga mutāne, kuma wata rahama ce daga gare Mu.' Kuma abin yā kasance wani al'amari hukuntacce." Sai ta yi cikinsa, sai ta tsallake da shi ga wani wuri mai nīsa. Sai nāƙuda ta kai ta zuwa ga wani kututturen dabīniya, ta ce "Kaitona, dā dai na mutu a gabānin wannan kuma na kasance wani abu wulakantacce wanda aka manta!" Sai (yāron da ta haifa) ya kira ta daga ƙarƙashinta, "Kada ki yi baƙin ciki! Haƙīka Ubangijinki Ya sanya wani marmaro a ƙarƙashinki." Kuma ki girgiza zuwa gare ki game da kututturen dabīnon ya zuba a kanki yanā 'ya'yan dabīno, ruɗabi Nunannu.'" Sai ki ci kuma

ki sha kuma ki ji sanyi ga idānunki. To, idan kin ga wani aya daga mutāne, sai ki ce, 'Lalle nī, na yi alwāshin azumi dōmin Mai rahama sabōda haka bā zan yi wa wani mutum magana ba."Sai ta je wa mutānenta tanā auke da shi. Suka ce: "Yā Maryamu! Lalle ne, haḳīka kin zo da wani abu mai girma!"Yā 'yar'umar Hārūna! Ubanki bai kasance mutumin alfāsha ba, kuma uwarki ba ta kasance kāruwa ba."Sai ta yi ishāra zuwa gare shi, suka ce: "Yāya zā mu yi magana da wanda ya kasance a cikin shimfiar tsumma yanā jāri?"Ya ce: "Lalle ne, nī bāwan Allah ne Allah Yā bā ni Littāfi kuma Ya sanya ni Annabi."Kuma Yā sanya ni mai albarka a inda duk na kasance kuma Ya umurce ni da yin salla da zakka matuƙar inā da rai."Kuma mai biyayya ga uwāta, kuma bai sanya ni mai kaushin zūciya ba marashin alhēri."Kuma aminci ya tabbata a gare ni a rānar da aka haife ni da rānar da nake mutūwa da rānar da ake tayar da ni inā mai rai."Wancan ne Īsā ḍan Maryamu, maganar gaskiya wadda suke shakka a cikinta.Bā ya kasancēwa ga Allah Ya riḳi wani ḍā. Tsarki ya tabbata a gare shi! Idan Yā hukunta wani al'amari sai kawai Ya ce masa, "Kasance." Sai ya dinga kasan cēwa."Kuma lalle Allah ne Ubangijina kuma Ubangijinku, sai ku bauta Masa. Wannan shi ne tafarki Madaidaici}. (Maryam: 16–36).

Lokacin da Isa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – ya kira mutane zuwa ga bautar Allah, waƙanda suka amsa sun amsa, kuma da yawa daga cikin mutane sun ƙi, yaci gaba da da’awar sa yana kiran mutane zuwa bautar Allah, amma da yawa daga cikin su sun kafirce da shi sunyi taron dangi sunyi kokarin kasheshi, sai Allah – Maƙaukaki – ya ce da shi: {**Kai Isa lallai ni mai kashekane, kuma mai ƙaukekane zuwa gareNi kuma in tsarkake ka daga kafirai**}. (Al-Imran: 55). To, Allah Ya sanya kamanninSa a kan ƙayan waƙanda ke bin sa, saboda haka suka kama shi, suna zaton shi ne Isa ƙan Maryama – amincin Allah ya tabbata a gare shi – sai suka kashe shi, kuma suka gicciye shi. Amma Isa haƙiƙa Allah Ya ƙagashi zuwa gare shi. Kuma kafin ya bar duniya, ya yi wa sahabbansa wa’azi cewa Allah Zai aiko wani manzo mai suna Ahmad wanda Allah Zai yaƙa addini tare da shi, Allah Yana cewa: {**Yaku yayan isra’il lallai ni manzone izuwa gareku da wani littafi wanda yake gasgata litattafan da suka gaba ce shi nadaga attauira kuma mai bushara da wani Manzo da zaizo bayana sunanshi Ahmad**}. (Al-Saf: 6).

Sannan wani lokaci da ya shuƙe a lokacin da mabiyar Isa suka rarrabu, sai wata ƙungiya ta fito daga cikinsu waƙanda suka wuce shi kuma suka yi da’awar cewa Isa ƙan Allah ne –

Allah Ya ɗaukaka ga abin da suke fada ɗaukaka mai girma – haƙiƙa ya riya mata cewa zata ga Isa - aminci ya tabbata a gare shi – haifaffen ba tare da uba ba, don haka Allah Ya ba da labari game da hakan da cewa: {Lalle ne misālin Īsā a wurin Allah kamar misālin Ādama ne, (Allah) Yā halitta shi daga turɓāya, sa'an nan kuma Ya ce masa: "Ka kasance: "Sai yana kasancewa}. (Aal Imran: 59). Halittar Annabi Isa ba tare da uba ba bata zama mafi ban mamaki fiye da halittar Adam ba tare da uba ko uwa ba.

Saboda haka, Allah Yana magana da Bani Isra'ila a cikin Alkur'ani don ya nisantar da su daga wannan kafircin da cewa: {Yā Mutānen Littāfi! Kada ku zurfafā a cikin Addininku. Kuma kada ku faɗa, ga Allah, fāce gaskiya. Abin da aka sani kawai, Masī hu ĩsa ɗan Maryama Manzon Allah ne, kuma kalmarSa, yā jēfa ta zuwa ga Maryama, kuma rūhi ne daga gare Shi. Sabōda haka, ku yi ĩmāni da Allah da manzanninSa, kuma kada ku ce, "Uku". Ku hanu (daga faɗin haka) yā fi zama alhēri a gare ku. Abin da aka sani kawai, Allah Ubangiji ne Guda. TsarkinSa yā tabbata daga wani abin haifuwa ya kasance a gare Shi! Shī ne da abin da ke cikin sammai da abin da ke cikin ƙasa kuma Allah Yā isa Ya zama wakīli. Masīhu bā ya ƙyāmar ya kasance bāwa ga Allah, kuma

haka malā'ikun nan makusanta. Kuma wanda ya yi kyāmar bautarSa kuma yi yi girman kai, to, zai tāra su zuwa gare shi gabā ɗaya. To, amma waɗanda suka yi ĩmāni, kuma suka aikata ayyukan ƙwaiai, to zā Ya cika musu ijārōrinsu, kuma Yanā ƙāra musu daga falalarSa. Kuma amma waɗanda suka yi kyāma, kuma suka yi girman kai, to, zā Ya yi musu azāba, azāba mai raɗɗi kuma bā su samun wani masōyi dōmin kansu, baicin Allah, kuma bā su samun mataimaki}. (An-Nisa: 171-173). Allah Zai yi magana da Annabi Isa ranar Alkiyama da cewa: {Kuma a lōkacin da Allah Ya ce: "Yā ĩsā ɗan Maryama! Shin, kai ne ka ce wa mutāne, 'Ku riƙe ni, ni da uwata, abubuwan bautāwa biyu, baicin Allah?" (ĩsā) Ya ce: "Tsarkinka yā tabbata! Bā ya kasancewa a gare ni, in faɗi abin da bābu wani hakki a gare ni. Idan nā kasance nā faɗe shi, to lalle Ka san shi, Kanā sanin abin da ke a cikin raina, kuma bā ni sanin abin da ke a cikin nufinKa. Lalle ne Kai Masanin abubuwan fake ne." "Ban faɗa musu ba fāce abin da Ka umurce ni da shi; watau: 'Ku bauta wa Allah Ubangijina kuma Ubangijinku;' kuma nā kasance mai shaida a kansu matuƙar nā dawwama a cikinsu, sa'an nan a lōkacin da Ka karɓi raina Kā kasance Kai ne mai tsaro a kansu, kuma Kai, a kan dukkan kōme, Halartacce ne." Idan Ka azabta su, to lalle ne su, bāyinKa ne,

kuma idan Ka gāfarta musu, to, lalle ne Kai ne Mabuwayi Mai hikima."Allah Ya ce: "Wannan ce rānar da māsu gaskiya, gaskiyarsu take amfāninsu. Sunā da gidājen Aljanna, kōramu sunā gudāna daga karƙashinsu, sunā madawwama a cikinsu har abada. Allah Yā yarda da su, kuma sun yarda da Shi. wannan ne babban rabo mai girma}. (Al-Maida: 116-119)

Saboda haka, Masih Isa ɗan Maryam – amincin Allah ya tabbata a gare shi – bashi da laifi daga waɗannan miliyoyin da suke kiran kansu Kiristanci kuma suka yi imani cewa su mabiyar Isa ne.

3-MUHAMMADU MANZON ALLAH NE (CIKAMAKIN ANNABAWA DA MANZANNI)

Bayan tashin Annabi Isa – amincin Allah ya tabbata a gare shi – wani lokaci mai tsawo, kusan ƙarni biyar, ya shuɗe, sai karkacewar mutane daga shiriya ta ƙaru, sai kafirci, ɓata, da bautar wanin Allah – Maɗaukaki – ya bazu a tsakanin su. Don haka sai Allah Ya aiko Muhammadu- tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a cikin Makka Al-Mukarramah a cikin kasar Hijaz tare da shiriya da Addinin gaskiya; dan a bauta wa Allah shi kaɗai ba tare da abokin tarayya ba, kuma Ya ƙarwshi da ayoyi da mu'ujizozi masu nuna Annabcinsa da

sakonsa, da Ya cike Manzanni da shi, Ya sanya Addinin sa cikamakin Addinai Ya kiyaye shi daga canji da sauyawa har zuwa ƙarshen rayuwar duniyar da tashinAlƙiyama. Wanene Muhammad? Kuma su waye mutanensa? Ta yaya aka aiko shi? Mene ne alamomin Annabcin sa?Menene cikakken tarihin rayuwar sa?Wannan shi ne abin da za mu yiƙoƙarin nunawa, in Allah Ya yarda, a cikin waɗannan taƙaitattun shafukan.

A– Nasabarsa da ɗaukakar sa

Shi ne Muhammad bin Abdullah bin Abdul Muttalib bin Hashim bin Abd Manaf bin Kusay bin Kilab, nasabarsa zuwa Ismail bin Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare su – daga Kuraishawa, kuma Kuraishawa daga Larabawa suke. An haife shi a Makka a shekara ta 571 na haihuwar Annabi Isa – aminci ya tabbata a gare shi –. Mahaifin sa ya rasu tun yana jariri, kuma ya tashi a matsayin maraya a ƙarƙarshin kulawar kakansa, Abdul Mudɗalib. Sannan, lokacin da kakansa ya mutu, kawunsa Abu Dalib yareneshi.

B– Siffofinsa

Mun Ambata cewa Manzo da aka zaba daga Allah dole ne ya kasance a ƙololuwar mafi girman ɗaukaka, gaskiyar magana, da kyawawan halaye. Hakazalika, Muhammad – tsira

da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya tashi da gaskiya, amintacce, mai ladabi, mai iya magana, iya magana, son na kusa da na nesa, mafi kwarjini a tsakanin mutanensa, kuma ana girmama su a cikinsu, basa masa wani laƙabi sai amintaccen, sun kasance suna sanya amanarsa a wurinsa idan sun yi tafiya.

Baya ga kyawawan halayensa, yana da kyakkyawar halitta, kuma ido baya ƙosawa da ganin shi, mai farara fuska, mai yalwar ido, mai tsawon maƙyftan ido, mai baƙin gashi, mai faɗin ƙirji, ba dog bane kuma ba gajere bane, madaidaici tsakanin mazkuma shi ya fi kusa da tsayi. Daya daga cikin sahabbansa yana siffanta shi: "Na ga Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a cikin kayan ado na Yamen, ban taɓa ganin wanda ya fi shi kyau ba". Kuma ya kasance ummiyi ba ya karatu ko rubutu a cikin mutanen da ba sa karatu basa rubutu. Kaɗan ne daga cikinsu suka iya karatu da rubutu da kyau. Amma sun kasance masu hazaka, masu ƙarfin basira, masu saurin fahimta.

C- Ƙuraishawa da Larabawa

Mutanen Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da danginsa suna zaune ne a garin Makka Al-Mukarramah, kusa da ɗakin Allah Mai alfarma da Ka'aba

maɗaukakiya, wacce Allah Ya umarci Ibrahim – amincin Allah ya tabbata a gare shi – da ɗansa Isma'il su ginata.

Sai da su da shigewar lokaci, sai suka kauce daga Addinin Ibrahim (tsarkakkiyar bautar Allah) suka sanya – su da ƙabilun da ke kewaye da su – gumakan dutse, bishiyoyi da zinariya kewaye da Ka'aba, kuma suka tsarkaketa, suka yi imani da cewa zasu iya amfanarwa da cutarwa! Sun ƙirƙiro ibada a gare ta, mafi shahara daga cikinsu shine gunkin Hubal, wanda shi ne mafi girma da daraja daga gumakan, baya ga sauran gumaka da bishiyoyi a wajen Makka waɗanda ake bautar su ba Allah ba, kuma sun basu wani matsayi mai tsarki kamar Al-Lat, Al-Uzza da Manat, kuma rayuwarsu tare da yanayin da ke kewaye da su na cike da girman kai, da alfahari, da girman kai, wuce gona da iri kan wasu da yaƙe–yaƙe masu tsanani, koda yake suna da wasu kyawawan ɗabi'u kamar ƙarfin zuciya, girmama baƙi, faɗin gaskiya da sauransu.

D. Aiko Annabi – tsira da Amicin Allah su tabbata a gare shi –.

Lokacin da Annabi mai tsira da amincin Allah ya kai shekara arba'in kuma yana kogon Hira a wajen Makka, wahayi na farko daga sama daga Allah Ya saukar a gare shi,

don haka sai Mala'ika Jibrilu ya zo wurinsa ya rufe shi da ya ce masa: Karanta. Sai ya ce: Ni bamai karatu bane, sannan ya rufeshi karo na biyu har saida yakai matuƙa, sai ya ce masa: karanta< Sai y ace: Ni bamai karatu bane, sannan ya sake rufeshi har yakai matuƙa fiye dana biyu, sai yace masa: {Ka yi karatu da sunan Ubangijinka, wanda Ya yi halitta. Ya hahitta mutum daga gudan jini. Ka yi karatu, kuma UbangiJinka shi ne Mafi karimci. Wanda Ya sanar (da mutum) game da alƙalami. Ya sanar da mutum abin da bai sani ba}. (Al-Alaƙ: 1-5).

Daga nan sai Mala'ikan ya tafi ya bar shi, don haka Manzo- tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya koma gidansa alhali matarsa, a tsorace da firgita, Ya ce wa matarsa Khadija: Ki lulluƙeni, lallai ni ina tsoron akan kaina, sai matar sa tace masa: A'a, Wallahi, Allah ba zai tozarta ka ba har abada, ka kasance kana sadar da zumunci kana ƙaukan nauyin mara shi, kuma kana kai ƙauki ga wanda musiba ta sama.

Sai Jibrilu ya zo masa a cikin surar da Allah Ya halicce shi a ciki, ya toshe sararin samaniya, sai ya ce, ya Muhammad, ni ne Jibrilu kuma kai Manzon Allah ne.

Sannan wahayi ya ci gaba daga sama, yana umurtar Manzo da ya kira mutanen sa zuwa ga bautar Allah shi kaɗai, kuma ya yi musu gargadi da shirka da rashin imani, don haka ya fara kiran mutanen sa ɗaya bayan ɗaya, na kusa da na kusa; don su shiga Addinin Musulunci, farkon wanda ya yi imani da shi shi ne matarsa Khadija bint Khuwaylid, da abokinsa Abu Bakr Al-Siddiq da ɗan baffan sa Ali bin Abi Talib.

To, a lokacin da mutanensa suka sami labarin kiransa, sai suka fara fuskantar sa, suna masa kaidi, sun aadawa dashi. Ya fita zuwa ga mutanensa safiyar wata rana, sai ya kira su da babbar murya, "Ya safiyar sa," wacce kalma ce da wani da ke son tara mutane yake faɗa, don haka mutanensa suka taru don jin abin da zai gaya musu. Lokacin da suka taru, sai ya ce musu: "Shin kuna tunanin cewa idan na gaya muku cewa maƙiya suna nan da safe ko da yamma, za ku gaskata ni? Sai suka ce: Ba mu taɓa jarraba ƙarya gareka ba" Ina yi muku gargadi da azaba mai tsanani." Baffansa Abu Lahab – ɗaya daga baffanninsa, shi da matarsa suna daga cikin mafiya tsananin mutane ga Manzo – amincin Allah ya tabbata a gare shi–: Ya la'ane ka, saboda wannan ka tara mu, sai Allah Ya yi wahayi zuwa ga ManzonSa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da faɗinSa – Maɗaukaki –: {[Hannāye biyu na Abūlahabi](#)

sun halaka, kuma ya halaka. Dūkiyarsa ba ta tsare masa kōme ba, da abin da ya t̄ara. Z̄ã ya shiga wuta mai hūruwa. T̄ãre da matarsa mai ḍaukar itacen (wuta).A cikin kyakkyāwan wuyanta akwai igiya ta kaba (R̄ãnar iyyāma)}. (Al-Masad: 1-5).

Sa'an nan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ci gaba da kiran su zuwa ga Musulunci, sai ya ce da su: Ka ce babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, kuma za ku rabauta. Suka ce: (Zamu sanya Alloli su zama Allah ḍaya, wannan abin ban mamaki ne?).

Ayoyin sun sauka ne daga Allah suna kiransu zuwa ga shiriya da gargad̄i game da ḅata da suke ciki, kuma ḍaya daga cikinsu akwai faḍīn Allah – Maḍaukakin sarki –: {Ka ce: "Ashe lalle k̄ũ, haḳīḳa, kunã kafurta a game da wanda Ya halitta kasã a cikin kwanuka biyu, kuma kunã sanya Masa k̄shiyōyi? Wancan fa, shī ne Ubangijin Halittu."Kuma Ya sanya, a cikinta, dūwatsu kafaffu daga samanta, kuma Ya sanya albarka a cikinta, kuma Ya ḳaddara abūbuwan cinta a cikinta a cikin kwanuka huḍu m̄asu daidaita, dōmin matambaya. Sa'an nan Ya daidaita zuwa ga sama alhãli kuwa ita (a lōkacin) hayãḳi ce, sai Ya ce mata, ita da ḳasã "Ku zo, bisa ga yarda kō a kan t̄las." Suka ce: "Mun zo, munã m̄asu ḍã'ã. "Sai Ya

hukunta su sammai bakwai a cikin kwānuka biyu. Kuma Ya yi wahayi, a cikin kōwace sama da al'amarinta, kuma Muka kāwata sama ta kusa da fitilu kuma don tsari. Wancan ƙaddarāwar Mabuwāyi ne, Masani.To, idan sun bijire sai ka ce: "Nā yi muku gargafi ga wata tsāwa kamar irin tsāwar Ādāwa da samūdāwa}. (Fussilat: 9-13).

Amma waƙannan ayoyin da waccan kiran suna ƙara girman kansu da tashin hanci daga karɓar gaskiya. Maimakon haka, sai suka fara azabtar da duk wanda ya shiga Addinin Musulunci, musamman masu rauni waƙanda ba su da wanda zai kare su, don haka suka sanya babban dutsen a ƙirjin ɗayansu, suka ja shi cikin kasuwanni cikin tsananin zafi suka ce shi kafircewa Addinin Muhammadu ko ƙasa da wannan azaba har sai da wasunsu suka mutu saboda tsananin zafin. azaba.

Amma Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance cikin kariyar kawunsa Abu Dalib, wanda yake ƙaunar sa kuma yake tausaya masa, kuma yana ɗaya daga manyan ƙabilar Kuraishawawa da ake girmamawa, amma bai shiga Musulunta ba.

Kuraishawa sun yi ƙoƙarin yin ciniki da Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – a kan da'awarsa, don haka suka baijiro masa da dukiyoyi, dasarauta, da abubuwan ruɗarwa da sharaɗin ya daina kiran wannan sabon Addinin da yake cutar da allolin da suke tsarkakesu suke bauta musu maimakon Allah, sai matsayin Manzo – amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance mai yankewa, Domin wannan lamari ne da Allah Ya umurce shi da yi don isar da shi ga mutane, kuma idan ya yi watsi da wannan lamarin, da sai Allah Ya Azabtar da shi. Kuma ya ce musu, Ina son alheri a gare ku, kuma ku mutanena ne kuma dangina"Wallahi tallahi, idan na yiwa dukkan mutane ƙarya, ba zan yi maku ƙarya ba, kuma idan da zan yaudari dukkan mutanen, ba zan iya yaudararku ba."

A lokacin da ba a sami tayin ya dakatar da kiran ba, ƙiyayyar Kuraishawa ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da mabiyansa ta ƙaru. Kuraishawa sun nemi Abu Dalib da ya miƙa Muhammad – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – dan ta kashe shi, kuma ya ba shi abin da yake so ya kame daga bijirowa da Addinin sa a tsakanin su, don haka baffansa ya nemi ya daina kiran wannan Addinin.

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: “Haba Baffa, wallahi, da za su suka sanya rana a hannuna na dama, wata kuma a hagu na, akan na bar Addinin nan, ba zan bar shi ba har sai Allah Ya bayyana shi ko a halaka ni ba tare da shi ba”. Kawun nasa ya ce: Je ka faɗi duk abin da kake so, Wallahi ba za su sadu zuwa gareka ba da wani abu har a kasheni a wajen kiyayeka. Lokacin da mutuwa ta kusanto da Abu Dalib a wajen sa akwai wasu daga cikin shugabannin Kuraishawa, Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya zo gare shi yana kwaɗaitar da shi ya shiga Musulunci yana cewa da shi: Haba baffana, ka faɗi wata kalma da zan kareka da ita a wajen Allah, ka ce: Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah, sai dattawan suka ce masa, “Shin zaka bijirewa Addinin Abdul Muɗɗalib (Shin zaka bijire daga Addinin iyaye da kakanni?)” Sai ya girmama a gurin da da yabar Addinin iyayen say a shiga Addinin Musulunci, don haka ya mutu yana mai shirka. Annabi – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ya yi baƙin ciki ƙwarai game da mutuwar kawunsa. Sai Allah – Maɗaukaki – Ya bashi labara da faɗin Sa: {Lalle ne kai bā ka shiryar da wanda ka so, amma kuma Allah Yanā shiryar da wanda Yake so, kuma Shi ne Mafi sani daga māsu shiryuwa}. (Al-Kasas: 56).

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – an cutar da shi bayan mutuwar kawunsa Abu Dalib, sun kasance suna **ɗaukar** datti (daga dabbobi) suna sanya shi a bayansa yayin da yake sallah a Ka'aba.

Daga nan sai Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya fita zuwa garin Daif don kiran mutanenta zuwa ga Musulunci (garin da ke da nisan kilomita 70 daga Makka). Mutanen al-Da'if sun fuskanci kiran nasa fiye da yadda mutanen Makka suka yi, kuma sun cuna wawayensu ta hanyar jifan Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma suka kore shi daga Al-Da'if, suka bishi suna jifan sa da duwatsu har duga dugan sa biyu masu tsarki sukayi jini.

Don haka Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya fuskanci Ubangijin sa, yana roƙon Sa yana neman taimakon Sa, sai Allah Ya aiko masa da Mala'ika ya ce masa, "Ubangijinka Ya ji abin da mutanen ka suka ce maka, idan kaso in kifo musu manyan duwatsu guda biyu – ya ce: A'a, amma ina fatan Allah Zai fitar da waƙanda suke bauta masa shi kaƙai daga tsatsonsus waƙanda zasu bauta maSa shi kaƙai kuma basa masa shirka da komai.

Sannan Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya koma Makka, kuma gaba da adawa da mutanensa ya ci gaba da duk waƙanda suka yi imani da shi. Sai kuma wasu mutane suka zo daga garin Yathrib – wanda daga baya aka kiranta Madina – wurin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai ya kira su zuwa ga Musulunci sai suka Musulunta, sai ya aika musu ɗaya daga sahabban sa Musab bin Umair yana koyar da su koyarwar Musulunci, kuma da yawa daga mutanen Madina sun musulunta a hannunsa.

Kuma sun zo wa Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ashekara mai zuwa, suna yi masa mubaya'aga Musulunci, sannan ya umurci sahabbansa da aka tsananta wa yin Hijira zuwa Madina, don haka suka yi Hijira kungiyoyi da ɗaiɗaikun mutane – kuma aka kira su Muhajirai – kuma mutanen Madina sun karɓe su da karimci, maraba da yarda, kuma sun kara su a gidajensu suna raba musu dukiyoyin su da gidajen su – kuma ana kiransu Mataimaka– bayan haka.

Sannan a lokacin da Kuraishawa suka sami labarin wannan Hijirar, sai suka yanke shawarar kashe Annabi –tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – don haka suka yanke shawarar kewaye gidan sa da yake ciki, idan ya fito sai su buge shi da takobi, bugun mutum ɗaya, sai Allah Ya tseratar da shi

daga garesu sai ya fito daga gare su ba tare da ya sani ba, sai Abu Bakr Al-Siddiq ya bi shi ya umurci Ali da ya tsaya a Makka don mayar da amanonin da akawa Manzo ga masu su.

Kuma a kan hanyar Hijira, Kuraishawa sun sanya kyautuka mai daraja ga waƙanda suka kamo Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a raye ko a mace, amma Allah Ya tserar da shi daga gare su, don haka ya isa Madina tare da abokin nasa lafiya.

Don haka mutanen Madina suka tarƙe shi da maraba da murna mai yawa, kuma dukansu sun fita daga gidajensu don tarbar Manzon Allah, suna cewa, Manzon Allah ya zo, Manzon Allah ya zo.

Zama ya tabbata ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – don haka ya fara gina masallacin a Madina don gudanar da sallah. Ya fara koyar da mutane dokokin Musulunci, yana karantar dasu Alkur'ani, kuma yana tarbiyyantar dasu kyawawan ƙabi'u, sai sahabbansa suka kewaye shi kusa da shi don koyon shiriya daga gare shi, da tsarkake rayukansu da daga ƙabi'unsu ta hanyarsa, da zurfafa soyayyarsu ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma suka tasirantu da siffofin sa maƙaukaka, kuma ya

ƙarfafa **dankon** zumunci. na 'yan'uwantaka ta imani a tsakaninsu. Lallai Madina ta zama kyakkyawan birni wanda take rayuwa cikin yanayi na farin ciki da 'yan uwantaka. Babu wani banbanci ga mazaunanta tsakanin mai kuɗi ko talaka, fari ko **baki**, balarabe ko ba balarabe, kuma basa fifita juna sai tare da imani da taƙawa, kuma daga waɗannan fitattun mutanen ne mafi kyawun ƙarni da tarihi ya san shi.

Shekara guda bayan Hijirar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai aka fara arangama da yaƙe–yaƙe tsakanin Manzo da sahabbansa a kan ƙabilar Quraishawa, da waɗanda suka yi tafiya tare da su cikin ƙiyayya da Addinin Musulunci.

Yaƙi na farko a tsakaninsu, shine babban yaƙin Badar, an yi shi ne a wani kwari tsakanin Makka da Madina, Allah Ya taimaki musulmai, kuma yawansu yakai 314 da suka yaƙi Kuraishawa, kuma yawansu yakai 1000. Sun sami gagarumar nasara, a ciki aka kashe Kuraishawa saba'in, akasarinsu daga cikin masu martaba da shugabanni, kuma saba'in aka kama sauran suka gudu.

Sannan wasu yaƙe–yaƙe sun sake faruwa tsakanin Manzo– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da

Kuraishawa, wanda a ƙarshensa Manzo –tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – ya sami damar (shekaru takwas bayan tashinsa daga Makka) don yin tattaki. runduna mai mayaka 10,000 waƙanda suka shigo Addinin Musulunci zuwa Makka don mamaye Kuraishawa zuwa cikin gidanta da shige ta da ƙarfi da fatattakarsu. Yawan cin nasara, da fatattakar ƙabilarsa, waƙanda ke son kashe shi, suka azabtar da sahabbansa, da tunkuƙe Addinin da ya zo da shi daga Allah.

Sannan ya tara su tare da shahararriyar nasarar, ya ce da su: "Ya ku mutanen Kuraishawa, me kuke tsammani na ke yi da ku? Suka ce: Ɗan'uwa mai daraja da ƙan ƙan uwa mai karimci. Ya ce: Don haka ku tafi, kuna da 'yanci, don haka ya gafarta musu ya bar musu 'yancin rungumi Addinin Islama".

Wannan wani dalili ne da ya sanya mutane shiga Addinin Musulunci a duniya, don haka duk yankin larabawa ya musulunta kuma ya shiga Addinin Musulunci.

Ba wani ƙanƙanen lokaci ya wuce sai Annabi –tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – ya yi aikin Hajji tare da shi, tare da mutane 114,000 waƙanda ba su dade da shigowa Addinin Musulunci ba.

Don haka ya tsaya wa'azi a tsakaninsu a ranar mafi girman aikin Hajji, yana bayyana musu hukunce-hukuncen Addini da dokokin Musulunci, sannan ya ce da su: Wataƙila ba zan haƙu da ku ba bayan wannan shekarar, to wanda ken ya isarwa wanda baya nan, sai ya kallesu ya ce: Shin ban isar ba, sai mutane suka ce: Na'am. Ya ce: Ya Allah Ka shaida.

Sannan Manzo – sallal Lahu alayhi wa alihi wa sallam – ya dawo bayan aikin hajji Madina, sai ya yi wa mutane jawabi wata rana ya ce musu: lallai wani bawane Allah Ya bashi zaɓi tsakanin dawwama a wannan duniya ko abin da ke wurin Allah, don haka ya zaɓi abin da ke wurin Allah, sai sahabbai sukayi kuka, suka san cewa shi yana nufin kansa kuma cewa shi ciratar sa daga wannan duniyar ya kusa, a litinin ta goma sha biyu daga Hijira, daga wata na huɗu na Hujira, a shekara ta goma sha ɗaya na Hijrah, cutar ta tsananta ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma magagin mutuwa ya fara, sai yayi duba sahabban sa irin duban bankwana tare da yi musu nasiha da cewa su tsayar da sallah, sai ransa mai girma kuma sai ya koma ga Babban Matsayi (Kusantar Ubangijinsa a Barzahu)

Sahabbai – Allah Ya yarda da su – sun kaɗu da rasuwar Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma

baƙin cikinsu da baƙin cikinsu ya kai matuƙa, kuma masifar ta same su har ta kai daya daga cikinsu, Umar Ibn Al-Khaḍḍab - Allah Ya yarda dashi - ya tashi ya zare takobinsa daga tsananin mamakin yana mai cewa: Ba na jin wani ya ce Manzon Allah ya mutu face na sare wuyansa.

Abu Bakr As-Siddiƙ ya tashi yana tunatar da shi abin da Allah Ta'ala Ya ce: {Kuma Muhammadu bai zama ba face manzo lalle ne manzanni sun shūde a gabāninsa. Ashe idan ya mutu ko kuwa aka kashe shi, zā kujūya a kan dugaduganku? To, wanda ya jūya a kan dugadugansa, bā zai cūci Allah da kōme ba. Kuma Allah zai sāka wa māsu gōdiya}. (Aal Imran: 144). Umar bai ji wannan aya ba har sai da ya faɗi sumamme.

Wannan shi ne Muhammadu, Manzon Allah, kuma cikamakin Annabawa da Manzanni, Allah Ya aiko shi zuwa ga dukkan mutane a matsayin mai bushara da gargadi. Ya isar da saƙon, ya badaamana ya kuma yi nasiha ga al'umma.

Allah Ya tallafa masa da Alƙurani mai girma, zancen Allah da aka saukar daga sama, wanda {barna bā zā ta je masa ba daga gaba gare shi. kuma bā zā ta zo ba daga bāya gare shi. Saukarwa ce daga Mai Hikima, Gōdadde}. (Fusilat: 42).

Wanda da a ce mutane sun taru daga farkon duniya zuwa ƙarshenta don samar da irinsa, ba za su samar da irinsa ba, ko da kuwa suna taimakon juna ne. Allah – Maƙaukakin sarki – Ya ce: {Yā ku mutāne! Ku bauta wa Ubangjinku, Wanda Ya halicce ku, kũ da waƙanda suke daga gabāninku, tsammāninku ku kāre kanku! Wanda Ya sanya muku ƙasa shimfiɗa, kuma sama gini, kuma Ya saukar da ruwa daga sama, sa'an nan Ya fitar da abinci daga 'ya'yan itāce game da shi, sabōda ku. Sabōda haka kada ku sanya wa Allah wasu kīshiyōyi, alhāli kuwa kuna sane. To idan baku iya yi ba to kuwa bazaku taba iya yin ba to kuji tsoron wutar da makamahinta Mutane ne da Duwatsu kuma an tanadeta ne ga Kafirai. To, idan ba ku aikata (kāwo sura) ba, to, bā zā ku aikataba, sabōda haka, ku ji tsoron wuta, wadda makāmashinta mutāne da duwātsu ne, an yi tattalinta dōmin kāfurai. Kuma ka bāyar da bishāra ga waƙanda suka yi ĩmāni. kuma suka aikata ayyuka na ƙwarai, cēwa lallene, suna da gidājen Aljanna, ƙōramu na gudāna daga ƙarƙashinsu. Ko da yausha aka azurta su da abinci daga wasu 'ya'yan itāce daga gare su, sai su ce: "Wannan shi ne aka azurta mu da shi daga gabānin haka," Kuma a je musu da shi yana mai kama da juna,

Kuma sunã da, a cikin su, mãtan aure mãsu tsarki, kuma su, cikin su madawwama ne}. (Al-Bakara: 21-25).

Wannan Alkur'ani ya kunshi surori dari da goma sha huɗu waɗanda suke da ayoyi sama da dubu shida, kuma Allah Ya kalubalanci mutane tsawon zamani da su zo da surah guda kamar surorin Alkur'ani, kuma mafi karancin surah a cikin Alkur'ani. mai yoyi uku kawai.

Idan za su iya yin haka, to su sani cewa wannan Alkur'anin ba daga Allah yake ba. Wannan na daga cikin manya-manyan mu'ujizozi da Allah Ya taimaki Manzonsa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kamar yadda Allah Ya tallafa masa da wasu mu'ujizozi na ban mamaki, waɗanda suka haɗa da:

F- **Karfafar Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da mu'ujizozi:**

- 1- Ya kasance yana roƙoon Allah yana sanya hannunsa a cikin ƙwarya, sai ruwa ya bulbulu daga tsakanin yatsun sa, sai rundunar ta sha daga wannan ruwan, kuma yawansu ya wuce dubu.
- 2- Ya kasance yana roƙon Allah yana sanya hannun sa a cikin abincin, saboda haka abincin ya wadata a faranti har sai da sahabbai 1500 suka ci daga gare shi.

3- Ya kasance yana daga hannayen sa zuwa sama yana rokon Allah da ayi ruwa, kuma ba zai bar wurinsa ba har sai da ruwa ya sauka daga fuskarsa mai daraja daga gurbinruwan sama. Da sauran mu'ujizai da yawa.

Kuma Allah Ya tallafa masa ta hanyar kare shi, don haka babu wanda yake son ya kashe shi kuma ya kashe hasken da ya zo da shi daga wurin Allah ya isa gare shi, kamar yadda yake cikin faɗin Maɗaukakin sarki: {*Yā kai Manzo! Ka iyar da abin da aka saukar zuwa gare ka daga Ubangijinka. Kuma idan ba ka aikata ba, to, ba ka iyar da manzancinSa ba ke nan. Kuma Allah Yanā tsare ka daga mutāne*} zuwa *Ayai*}. (Al-Ma'ida: 67)

HAKIKA Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – tare da taimakon Allah a gare shi – ya kasance kyakkyawan misali a cikin dukkan ayyukan sa da maganganun sa, kuma shi ne farkon mai aiwatar da umarni da suka zo masa daga Allah, kuma shi ya kasance mafi kwaɗayin mutane don yin ibada da biyayya, kuma mafi kyauta ga mutane, babu abin da ya rage na kuɗi a hannunsa face ya kashe shi ta hanyar Allah a kan miskinani da talakawa, da mabuƙata, har ma da gado,

ya ce wasahabban sa: "Mu jama'ar Annabawa ne, ba mu gado, duk abin da muka bari sadaka ne" ¹

Dangane da ɗabi'un sa kuwa, babu wanda ya kai shi babu wanda ya kasance tare da shi face ya kaunace shi daga ɓangaren duhun zuciyarsa, don haka Manzo tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi ya zama mafi soyuwa a gare shi fiye da ɗansa, mahaifin sa da dukkan mutane.

Anas Bin Malik, khadimin Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – yana cewa: “Ban taɓa taɓa tafi mafi tsarki, kuma mafi taushi ko daɗin kanshi daga tafi Manzon Allah ba, haƙiƙa na yi masa hidima tsawon shekaru goma, saboda haka bai gaya min game da wani abin da na yi ba, dalilin da ya sa na aikata shi, ko kuma wani abin da ban yi ba, me ya sa ba ku yi shi ba”².

Wannan Muhammadu, Manzon Allah, wanda Allah Ya ɗaukaka matsayin sa kuma Ya ɗaukaka ambatonsa a cikin talikai. Babu wani mahaluki da aka ambaci kasancewar sa a yau da kafin yau, kamar yadda yakeambatan sa. Tun shekara dubu da ɗari huɗu, miliyoyin manarori a sassan duniya ana ta

¹ Imam Ahmad ne ya ruwaito hadisin (2/463) kuma isnadinsa ingantacce ne, kamar yadda Ahmad Shakir ya ambata a bincikensa na Musnad (19/92) (Magada na ba sa raba dinari, abin da Ni bar bayan kulawar mace, tanadin ma'aikaci, sadaka ce)

² Bukhariy ya rawaito shi (4/230)

kururuwa sau biyar a kowace rana, suna cewa: "Na shaida Muhammad Manzon Allah ne", Daruruwan miliyoyin masu sallah suna maimaitawa a cikin sallolin su a kullum sau da yawa, "Ina shaida cewa Muhammad Manzon Allah ne".

F- SAHABBAI MASU GIRMA

Sahabbai masu daraja sun d̄auki kiran Musulunci bayan wafatin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun tafi tare da shi a gabas da yamma na duniya, kuma sun kasance mafifitan masu yaɗa wannan Addinin, sun kasance mutane mafiya gaskiya a cikin lafazi, mafi girman su a adalci, mafi yawan su a amana, kuma mafi sha'awar su kan shiryar da mutane da yaɗa alheri a tsakanin su.

Ku d̄abi'antu da d̄abi'un Annabawa, kuma kuyi koyida siffofinsu, waɗannan d̄abi'un suna da tasiri a bayyane akan al'ummomin duniya suna karbar wannan Addinin, don haka suka shiga cikin Addinin Allah jama'a- jama'acikin rukuni daga Afirka ta yamma zuwa gabashin Asiya zuwa tsakiya Turai, dan kwaɗfayi ga wannan Addinin ba tare da tilastawa ba.

Sune sahabban Manzon Allah, mafiya alherin mutane bayan Annabawa. Waɗanda suka fi shahara a cikinsu sune Halifofi shiryayyu Huɗu waɗanda suka mulkin daular Musulunci bayan wafatin Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – su ne:

- 1) Sai Abubakar Siddiḳ.

- 2) Umar ḍan Khaddab.
- 3) Usman Bn Affan.
- 4) Aliyu ḍan Abu Talib.

Musulmai suna ji game da su dukkan godiya da jin daḍi, kuma suna kusantar Allah – Maḍfaukaki – ta hanyar ḍaunar Manzon Sa da ḍaunar sahabban Manzon Sa maza da mata, kuma suna girmama su, kuma suna girmama su kuma suna sanya su a matsayin da ta dace da su.

Babu mai ḍiyayya dasu kuma basa rage musu matsayinsu sai wanda ya kafirta daga Addinin Musulinci, koda kuwa yace shi musulmi ne. Allah ya yabe su da cewa: “**Kun kasance mafi alherin al'umma da aka fito da ita daga mutane, kuna umarni da kyakkyawa kuma kuna hani da mummunan aiki, kuma kuna yi imani da Allah**}. (Aal Imran: 110).

Ya tabbatar da gamsuwar Sa tare da su lokacin da suka yi wa Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –. {**Lalle ne haḍiḍa, Allah Ya yarda da muminai a lōkacin da suke yi maka mubāya, a a ḍarḍashin itāciyar nan dōmin Yā san abin da ke cikin zukātansu sai Yā saukar da natsuwa a kansu, kuma Ya sāka musu da wani cin nasara makusanci**}. (Al-Fath 18).

4- Rukunnan Musulunci

Addinin musulunci yana da manyan ginshikai guda biyar wafanda dole ne musulmi ya kiyaye su domin samun yardar shi ta hanyar siffanta musulmi:

RUKUNIN FARKO: Shedawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Muhammadu Manzon Allah ne.

Ita ce kalma ta farko da mutumin da ya shiga Addinin Musulunci dole ne ya fadeta, yana mai cewa: (Inaa shaida babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma ina shaidawa Muhammad bawan Allah ne kuma ManzonSa ne) yana mai imani da dukkan ma'anoninta, kamar yadda muke sun bayyana a cikin abinda ya gabata.

Ya yi Imani da cewa Allah shi kafai ne Allah wanda bai Haifa ba, ba'a haifeshi ba, kuma babu wanda ya yi daidai da shi, Shi ne Mahalici kuma duk sauran abubuwa an halicce su, kuma Shi kafai ne Allah wanda Ya cancanci bauta. Kuma ya kudire cewa Muhammad bawan Allah ne kuma Manzan Sa ne, abin saukarwa wahayi daga sama da aka yi wa Allah yana mai isar da umarnin Sa da hanin Sa, dole ne a yi imani da abin da ya bada labari, da biyayya ga abin da yayi umarni, kuma da nisantar abin da ya hana kuma ya tsawatar.

RUKUNI NA BIYU: TSAYAR DA SALLAH.

Kuma a cikin salah, an bayyana siffofin bauta da miƙa wuya ga Allah – Maƙaukaki –, bawa ya tsaya yana mai ƙasƙantar da kai, yana karanta ayoyin Alƙur'ani yana tsarkake Allah da nau'ikan zikiri da yabo, sai ya rusuna masa ya faɗi gare shi yana mai sujjud, don haka yana zance da shi ya kira shi ya tambaye shi mai girma falala. Itace mahada tsakanin bawa da Ubangijin sa wanda Ya halicce shi kuma Ya san sirrinsa da bayyanar sa a cikin masu sujjada, kuma dalili ne na ƙaunar Allah ga bawan Sa da kusancinsa da shi, da gamsuwar sa da shi, kuma duk wanda ya bar ta saboda girman kai daga bautar Allah, sai Allah Ya yi fushi ya la'ance shi kuma ya bar Addinin Musulunci.

Wajibi ne salloli biyar a rana, hadi da tsayuwa da karanta Suratul Fatiha: {Da sūnan Allah, Mai rahama, Mai jin ƙai. Godiya ta tabbata ga Allah, Ubangijin halittu; Mai Rahama Mai jin kai Mai nuna Mulkin Rānar Sakamako. Kai muke bautawa, kuma Ka kadai muke neman taimakon Ka Ka shiryar da mu ga hanya madaidaiciya. Hanyar waɗanda Ka yi wa ni'ima, ba waɗanda aka yi wa fushi ba, kuma ba ɓatattu ba}. (Fatiha: 1-7).

Kuma karanta kowane irin ayoyin Alkur'ani mai sauki ne, da suka hada da ruku'u, sujjada, rokon Allah, ambaton Allah Mai girma "da tasbihi a gare shi ta hanyar ruku'u da cewa" Tsarki ya tabbata ga Ubangijina Mai girma "da kuma cikin sujjada da cewa "Tsarki ya tabbata ga Ubangijina Maɗaukaki."

Kafin yin sallah, dole ne mai yin tsarki ya tsarkaka daga najasa (daga fitsari da najasa) a jikin sa da tufafin sa, da kuma wurin sallar sa yana yin alwala da ruwa ta hanyar wanke fuskar sa da hannayen sa da shafa kansa a kai sannan kuma ya wanke kafa.

Idan ya kasance mai jujjuya (tare da saduwa ta aure), dole ne ya yi wanka ta hanyar wanke dukkan Jikin sa.

RUKUNI NA UKU: ZAKKA

Wani kaso ne abin ayyanawa daga asalin dukiya, Allah Ya dora wa masu hannu da shuni kuma an ba talakawa da mabukata, waɗanda suka cancanci daidaiƙun jama'a, don saukaƙa buƙatunsu da buƙatunsu. Kuɗinta a cikin kuɗi ya kai kashi biyu da rabi na babban birnin, rarraba tsakanin waɗanda suka cancanta.

Wannan ginshiki shine dalilin yaƙuwar zamantakewar tsakanin daidaiƙun al'umma tare da ƙaruwar soyayya, sane da haɗin kai a tsakanin su da kuma kawar da ƙiyayya da ƙiyayya daga ajin talakawa akan al'ummomin mawadata da mawadata, kuma a babban dalilin haɓaka da ci gaban tattalin arziƙi da zirga-zirgar kuɗi yadda yakamata da kuma samun damarsa ga dukkan daɓaƙoƙin al'umma. Wannan zakka tana wajaba ne a kan kowane irin dukiya, kamar kuɗi, shanu, 'ya'yan itatuwa, hatsi, kayan kasuwa, da sauransu, tare da kaso daban-daban ga kowane nau'i.

RUƘUNI NA HUDU: AZUMIN RAMADAN

Azumi: kamewa daga ci, sha, da yaudarar mata, da niyyar bautar Allah tun daga fitowar alfijir zuwa faɗuwar Rana.

Kuma watan Ramadan wanda aka wajaɓta azumi a cikinsa, shi ne wata na tara daga watannin wata, kuma shi ne watan da aka fara saukar da Alƙur'ani ga Manzo – tsira da aminci su tabbata a gare shi –.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Watan Ramadan ne wanda aka saukar da Alƙur'ani a cikin sa, a matsayin shiriya ga

mutane da hujjoji bayyanannu na shiriya da rarrabuwa. Don haka duk wanda ya halarta}. (Al-Bakara: 185).

Daga cikin manya-manyan fa'idodin azumi akwai sabawa da hakuri da karfafa ɓangaren takawa da imani a cikin zuciya, saboda Azumi sirri ne tsakanin bawa da Allah, Allah ne kaɗai ya san wannan a cikin bautar sa, kuma hakan ya zama dalili a gare shi na ƙara imani da takawa, kuma a dalilin haka ladan waɗanda suka yi azumi mai girma ne a wurin Allah, a'a, suna da wata kofa ta musamman a cikin Aljanna ana kiranta Bab Al-Rayyan. Musulmi na iya yin azumin son rai a cikin wani watan da bana Ramadan ba, duk ranakun shekara, ban da ranakun Idi-Fitr da Idin layya.

RUKUNI NA BIYAR: HAJJI ZUWA ƊAKIN ALLAH

Wajibi ne a kan musulmi ya yi sau ɗaya a rayuwar sa, idan kuma ya zarce hakan to na son rai ne, Allah –Maɗaukaki-Yana cewa: {Kuma akwai hajjin ɗakin domin Allah akan mutane ga wanda ya sami ikon zuwa a gare shi}. (Aal Imran: 97).

Musulmi yana tafiya zuwa wuraren ibada a Makkah Al-Mukarramah a cikin watan Hajji, wanda shi ne ƙarshen

watannin Hijra kafin shiga Makka, musulmin ya tuɓe tufafinsa ya sanya rigar Ihram, wacce fararen mayafai ne guda biyu.

Sannan yana yin ayyukan hajji daban-daban, kamar kewayaya ɗakin Ka'aba Mai tsarkin, sauri tsakanin Al-Safa da Al-Marwah, tsayawa a Arafat, kwana a Muzdalifah, da sauransu.

Aikin hajji shi ne taro mafi girma na musulmai a doron ƙasa, inda ‘yan uwantaka, rahama da nasiha suka kasance a tsakaninsu, tufafinsu ɗaya ne kuma ibadunsu ɗaya ne, kuma babu wani daga cikinsu da ya fi wani ɗayan sai da taƙawa, kuma ladan Hajji babba ne: (Duk wanda ya yi aikin Hajji kuma baiyi bats aba, baiyi fasikanci ba, zai fita daga zunuban sa kamar ranar da mahaifiyar sa ta haife shi).¹

5-RUKUNNAN IMANI

Idan har ya san cewa shika-shikan addinin Musulunci su ne ibadodi na zahiri da musulmai ke ɗauke da su, kuma aiwatar da su yana nuna karɓar Addinin Musulunci, akwai ginshikai a cikin zuciya da dole ne musulmi ya yi imani da su don musuluncinsa ya zama gaskiya, da ake kira ginshikan imani. Wannan shi ne matakin da ya fi na musulmai girma,

¹ Bukhari ya futar da hadisin (2/164), littafin Hajji, babin falalar aikin Hajji karɓa66c.

domin kowane mai imani musulmi ne, kuma ba kowane musulmi ne ya kai matsayin muminai ba.

Tabbas yana da asalin imani, amma maiyuwa bashi da kamalarsa.

Rukunna Imani guda shida ne

Su ne ka yi Imani da Allah da Mala'ikun Sa da littattafan Sa da Manzannin Sa kuma ka yi imani da faddara alherin Sa da sharrin Sa.

Rukunin farko: Imani da Allah, har zuciya ta cika da soyayyar Allah, da girmamawa gare shi, da kaskanci da faduwa a gabansa, da biyayya ga umarninSa shi kafai, ba tare da abokin tarayya ba, kamar yadda zuciya ke cike da tsoron Allah da fata ga abin da yake dashi, don haka ya zama daya daga bayin Allah masu takawa waƙanda suke bin tafarkin Sa madaidaici.

Rukuni na biyu: Imani da Mala'iku da cewa su bayin Allah ne waƙanda aka halitta daga haske wanda ba za a kirga yawansu a cikin sammai da kasa ba sai Allah an gina su ne don Ibada, zikiri da Tasbihi, Suna Tasbihi da dare da yini, ba sa

tsayawa, {Ba sa sabawa Allah ga abin da ya umarce su kuma suna aikata abin da ake umartarsu}. (At-Tahrim: 6).

Kowannen su yana da aikinsa wanda Allah Ya wajabta masa, wasu daga cikinsu masu ɗaukar Al'Arshi ne, kuma a cikinsu akwai waɗanda aka damka musu amanar rayukan, kuma a cikinsu akwai wanda yake sauka da wahayi daga sama, shine Jibrilu ne – amincin Allah ya tabbata a gare shi – kuma shi ne mafifici a cikinsu. Daga ciki akwai masu tsaron Aljanna, taskokin wuta, da sauran salihan Mala'iku masu ƙaunar muminai mutane kuma suna yawaita nema musu gafara da addu'a a gare su.

Rukuni na uku: Imani da littattafan da Allah Ya saukar, Don haka musulmi ya yi imani da cewa Allah Ya saukar da littattafai ga wanda ya so daga cikin Manzanninsa waɗanda suke ɗauke da labarai na gaskiya da kuma adalci daga gare shi, tsarki ya tabbata a gare shi, kuma cewa Ya saukar da Attaura ga Musa, Injila ga Isa, ga Dawuda Zabura, da ga Ibrahim littattafan. Annabawan nan biyu, Muhammadu – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – da kuma cewa Ya saukar da ayoyi a jere cikin tsawon shekaru ashirin da uku, kuma Allah Ya kiyaye shi daga canji da Musanyawa: {Lalle

Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alkur'āni), kuma lale Mũ, haḳīḳa, Māsu kiyayēwane gare shi}. (Al-Hijr: 9).

Rukuni Na Hudu: Imani Da Manzanni, (An gabatar da magana game da su dalla-dalla) kuma cewa dukkan al'ummomi a cikin tarihi an aiko musu da Annabawa waƙanda Addinin su ɗaya ne kuma Ubangijin suna kiran mutane zuwa bautar Allah Shi kaɗai, da yi musu gargadi game da rashin imani, shirka da sabawa, {Kuma babu wata al'umma a cikinta face mai gargadi}. (Faḍīr: 24). Kuma mutane ne kamar sauran mutane, waƙanda Allah Ya zaɓa domin isar da saƙonsa: {Lalle ne Mu, Mun yi wahayi zuwa gare ka, kamar yadda Muka yi wahayi zuwa ga Nūhu da annabāwa daga bāyansa. Kuma Mun yi wahayi zuwa ga Ibrāhīma da Ismā'īla da Is'hāḡa da Yaḡūbu da jīkōki da ĩsa da Ayūba da Yūnusa da Hāruna da Sulaimān. Kuma Mun bai wa Dāwūda zabūra. Da wasu Manzanni, haḡi ka, Mun bā da lābarinsu a gare ka daga gabāni, da wasu manzanni waƙanda ba Mu bā da lābārinsu ba a gare ka, kuma Allah Yā yi magana da Mūsā, magana sōsai. Manzanni māsu bāyar da bushāra kuma māsu gargadi dōmin kada wata hujja ta kasance ga mutāne a kan Allah bāyan Manzannin. Kuma Allah yā kasance Mabuwāyi, Mai hikima}. (An-Nisa: 163-165). Musulmi ya yi imani da dukkan su, yana son su duka kuma yana goyon bayan su baki ɗaya, kuma bai banbanta wani daga cikinsu ba. Saboda haka duk wanda ya

kafirce wa ɗayan su, ko ya zagi ko cin mutuncin sa ya cutar da shi, to ya kafirta dukkan su.

Rukuni na Biyar: Imani da Ranar Lahira, Kuma cewa Allah Zai tayar da bayi daga kaburban su kuma Zai tara su duka a ranar tashin ƙiyama don Ya yi musu Hisabi kan abin da suka aikata a rayuwar duniya: {A rānar da ake musanya ƙasa bā ƙasar nan ba, da sammai kuma su bayyana ga Allah Maƙaɗaici, Mai tanƙwasāwa}. (Ibrahim: 48) {Idan sama ta tsāge. Kuma idan taurāri suka wātse. Kuma idan tēkuna aka fācce su. Kuma idan kaburbura aka tōne su. Rai yā san abin da ya gabatar, da abin da yā jinkirtar}. (Al-Infitar: 1-5) {Ashe, kuma mutum bai ga (cēwa) lalle Mū, Mun halitta shi daga maniyyi ba, sai gā shi mai yawan husūma, mai bayyanāwar husūmar. Kuma ya buga Mana wani misāli, kuma ya manta da halittarsa, ya ce: "Wāne ne ke rāyar da ƙasūsūwa alhāli kuwa sunā rududdugaggu?" Ka ce: "Wanda ya ƙāga halittarsu a farkon lōkaci Shī ke rāyar da su, kuma Shi, game da kōwace halitta, Mai ilmi ne." "Wanda ya sanya muku wutā daga itāce kōre, sai gā ku kunā kunnāwa daga gare shi." Shin, kuma Wanda Ya halitta sammai da ƙasā bai zama Mai ĩkon yi ba ga Ya halitta kwatankwacinsu? Na'am, zai iya! Kuma Shī Mai yawan halittāwa ne, Mai ilmi." Umurnin Sa idan Yā yi nufin

wani abu sai Ya ce masa kawai, "Ka kasance," sai yana kasancewa (kamar yadda Yake nufi). Sabōda haka, tsarki yā tabbata ga Wanda mallakar kōwane abu take ga HannāyenSa, kuma zuwa gare Shi ake mayar da ku}. (Yaseen: 77-83) {Kuma Munā aza ma'aunan ādalci ga Rānar jiyāma, sabōda haka ba a zāluntar rai da kōme. Kuma kō dā ya kasance nauyin fkwāya daga kōmayya ne Mun zo da ita. Kuma Mun isa zama Māsu hisābi}. (Al-Anbiya'a: 47). {Wanda ya aikata kwatankwacin nauyin zarra mai kyau zai ganshi, wanda ya aikata kwatankwacin nauyin zarra zai ganshi". (Al-Zalalah: 7-8).

Kuma ana buɗe fofofin Jahannama ga wanda fushin Allah da fiiyyar Sa suka tabbata a kansa, kuma ana buɗe fofofin Aljanna ga muminaɗi masu aikata ayyukan fwarai: {Kuma mal'iku nā yi musu maraba da wannan a yau, abin da kuka kasance anā yi muku wa'adi da shi}. (Ibrahim 48). {Kuma aka kōra waɗanda suka kāfirta zuwa Jahannama, jama'a-jama'a har a lōkacin da suka je mata, sai aka buɗe fōfōfinta, kuma matsaranta suka ce musu, "Ashe, waɗansu Manzanni, daga cikinku ba su je muku ba, sunā karanta āyōyin Ubangijinku a kanku, kuma sunā yi muku gargadin gamuwa da yininku wannan?" Suka ce, "Na'am, "kuma amma

kalmar azāba ita ce ta wajaba a kan kāfirai!"Kuma aka kōra waƙanda suka bi Ubangijinsu da taƙawa zuwa Aljanna jama'a-jama'a har a lōkacin da suka jē mata, alhāli kuwa an buƙe kōfōfinta, kuma matsaranta suka ce musu, "Aminci ya tabbata a gare ku, kun ji dāfi, sabōda haka ku shige ta, kunā madawwama (a cikinta)."Kuma suka ce: "Gōdiya ta tabbata ga Allah Wanda Ya yi mana gaskiya ga wa'adinSa, kuma Ya gādar da mu ƙasā, munā zama a cikin Aljanna a inda muke so." To, madalla da ijārar ma'aikata}. (Al-zumar: 71-75).

Wannan ita ce Aljannar da a cikinta akwai ni'ima da ido bai taƙa gani ba, kunne bai ji ba, kuma ba zuciyar ɗan Adam da ta taƙa zato baSabōda, {Haka wani rai bai san abin da aka bōye musu ba, na sanyin idānu, dōmin sakamako ga abin da suka kasance sunā aikatāwa. Shin, wanda ya zama mūmini yanā kamar wanda ya zama fāsiki? Bā zā su yi daidai ba. Amma waƙanda suka yi ĩmāni, kuma suka aikata ayyukan ƙwafai, to, sunā da gidājen Aljannar makōma, a kan liyāfa sabōda abin da suka kasance sunā aikatāwa. Kuma waƙanda suka yi fāsikanci to makōmarsu ita ce wuta, kō da yausha suka yi nufin su fita daga gare ta, sai a mayar da su a cikinta, kuma a ce musu: "Ku ɗanɗana azābai wutā, wadda kuka kasance kunā ƙaryatāwa game da ita}. (Al-Sajadah:17-20). {Misālin Aljanna, wadda

aka yi wa'adinta ga m̄su taḡawa, a cikinta akwai waḡansu kōguna na ruwa ba mai s̄kēwa ba da waḡansu kōguna na madara wadda ḡanḡanonta b̄ ya canj̄wa, da waḡansu kōguna na giya mai d̄ḡi ga mash̄ya, da waḡansu kōguna na zuma t̄tacce kuma suna s̄mu, a cikinta, daga kōwane irin 'ya'yan it̄ce, da wata ḡāfara daga Ubangijinsu. (Shin, m̄su wannan ni'ima n̄ daidaita) kamar wanda yake madawwami ne a cikin wut̄a kuma an sh̄yar da su wani ruwa mai z̄fi har ya kakk̄tse hanjinsu?). (Muhammad: 15). {Lalle, m̄su taḡawa, sun̄ a cikin gid̄jen Aljanna da wata ni'ima. Sun̄ m̄su jin d̄ḡi da abin da Ubangijinsu Ya ba su, kuma Ubangijinsu Ya ts̄re musu az̄bar Jah̄m. (A ce musu): "Ku ci, ku sha, da ni'ima, d̄min abin da kuka kasance kun̄ aikat̄wa."Sun̄ kishingiḡe a kan karagu waḡanda ke cikin sahu, kuma Muka aurar da su waḡansu m̄t̄ m̄su farin id̄anu, m̄su girmansu}. (Al-Dur: 17-20).

Da fatan Allah Yasa mu duka cikin 'yan Aljannah.

Rukuni na shida: Imani da ḡaddara, mai kyau da mara kyau, Kuma cewa duk wani motsi da yake akwai hukunci ne da Allah – Maḡaukaki da Ya rubuta shi, {Wata masifa b̄ z̄ ta auku ba a cikin ḡas̄ kō a cikin rayukanku f̄ce tan̄ a cikin litt̄fi a gab̄nin Mu halitta ta. Lalle wannan, ga Allah, mai

sauƙi ne}. (Al-Hadid: 33). {Lalle Mũ, kōwane irin abu Mun halitta shi a kan tsāri}. (Al-ƙamar: 49) {Ashe, ba ka sani ba, lalle ne Allah Yanā sanin abin da yake a cikin sama da ƙasa? Lalle ne wancan yanā cikin Littafi lalle wancan ga Allah mai sauƙi ne}. (Al-Haj: 70).

Waƙƙan nan rukunai guda shida duk waƙƙanda suka kammala su kuma suka yi imani da su da haƙƙin imani sun kasance daga bayin Allah masu aminci, kuma talakawa sun banbanta a matakan imani, suna fifita junan su, kuma mafi girman matsayin Imani shi ne matakin sadaka, wanda yake shi ne ke kai matsayin "ka bauta wa Allah kamar kana ganin Sa, idan kuwa ba ka ganin Sa to shi Yana ganinka" [5]. Waƙƙannan sune fitattun halittu waƙƙanda zasu riski mafi girman matsayi a Aljanna a gidajen Aljanna.

6- KOYARWA DA LADUBBAN MUSULNCI

1. Abubuwan da aka Umarta:

Waɗannan suna daga cikin halaye da ladubban Addinin Musulunci waɗanda suke son ladabi ga al'umar musulmai. Mun jera su ne a taƙaitaccen bayani wanda a ciki muke hankoron samo waɗannan ɗabi'un, kuma waɗannan ladubban sun fito ne daga manyan madogara ta musulunci, littafin Allah (Alkur'ani mai girma) da Hadisan Manzon Allah tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi.

Na farko: Gaskiyar Magana:

Addinin Musulunci ya wajabta wa mabiyar sa da suke da alaƙa da shi da su kasance masu gaskiyar zance, kuma ya sanya su a matsayin wata siffa ta wajibi a gare su da cewa kada su barta a kowane yanayi, kuma ya gargadar dasu mafi tsananin gargabarwa daga karya, kuma ya koresu daga ita da mafi isar ibara da mafi bayyanar bayani Allah - Maɗaukaki - Ya ce: {Ya ku waɗanda suka yi ĩmāni! Ku bi Allah da taƙawa, kuma ku kasance tãre da mãsu gaskiya}. (At-Taubah: 119).

Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: {Na hore ku da gaskiya, saboda gaskiya tana shiryarwa

zuiwa biyayya, kuma lallai biyayya tana siryarwa zuwa Al-janna, kuma mutum bazai gushe ba yana yin gaskiya kuma yana kirdadon gaskiya har sai an rubuta shi a wajen Allah mai gaskiya, kuma na haneku da ƙarya, saboda ƙarya tana shiryarwa ne zuwa fajirci, kuma fajirci yana shiryarwa ne zuwa wuta, kuma mutum bazai gushe yana ƙarya kuma yana kirdadon ƙarya har sai an rubuta shi a wajen Allah maƙaryaci}.

Ƙarya ba ta daga cikin siffofin mumini, a'a tana daga cikin siffofin munafukai [7] Manzon Allah – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: {*Alamomin munafuki uku ne: Idan yai zance sai yayi ƙarya, kuma idan yayi alƙawari sai ya saƙa, kuma idan aka amince masa sai yayi ha'inci*}.

Shi ya sa sahabbai masu daraja suka kasance masu siffa ta gaskiya, har sai dayansu ya ce: Ba mu san ƙarya a zamanin Manzon Allah – tsira da Amincin Allah su tabbata a gare shi – ba.

2. Cika amana, cika alƙawura da alƙawura, da adalci tsakanin mutane:

Allah – Maƙaukakin sarki – Ya ce: {*Lallai Allah yana umartarku da ku bayar da amana ga masu su, kuma idan zakuyi hukunci tsakanin mutane, kuyi hukunci da adalci*}.

(Al-nisa: 58) Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: {Kuma ku cika alkawari. Lalle alkawari yã kasance abin tambayãwa ne, Kuma ku cika mũdu idan kun yi awo, kuma ku auna nauyi da sikẽli madaidaici. Wancan ne mafi alhẽri, kuma mafi kyau ga fassara}. (Al-Isra'i: 34-35) Ya yaba wa muminaɗi da cewa: {Sũ ne waɗanda suke cikãwa da alkawarin Allah, kuma bã su warware alkawari}. (Al-ra'ad: 20)

3. Tawali'u da rashin girman kai:

Annabi – sallal Lahu alayhi wa alihi wa sallam – ya kasance ɗaya daga cikin mafiya **ƙanƙar** da kai ga mutane, yana zama a tsakanin sahabban sa a matsayin ɗaya daga cikin su, kuma ya tsani mutane su tsaya masa idan ya zo, kuma ma'abocin **bukata** ya kasance yana **riƙo** da hannun sa sai ya tafi tare da shi, kuma ba zai mayar da shi ba har sai ya biya **bukatar** sa, kuma ya umurci musulmai da su yi tawali'u ya ce: (Allah Ya yi wahayi zuwa gare ni cewa ya kamata ka zama mai tawali'u kada wani yayi alfahari da wani. kuma babu wanda yake zaluntar wani) ¹

4. Karimci, da kyuata, da ciyarwa a cikin hanyoyin alkairi:

¹ Hadisi ya kasance cikin Muslim (17/200), Littafin Aljanna, babin halaye da ake sanin 'yan Aljanna da su.

Allah – Maɗaukakin sarki –Ya ce: {Kuma abin da kuka ciyar daga alhēri, to, dōmin kanku ne, kuma bā ku ciyarwa, fāce dōmin nēman yardar Allah, kuma abin da kuke ciyarwa daga alhēri zā a cika lādarsa zuwa gare ku, alhāli kuwa kū bā a zāluntarku}. (Al-Baḡara: 272) Allah Ya yabi muminai da cewa: {Kuma suna ciyar da abinci, a kan suna bukātarsa, ga matalauci da marāya da kāmamme}. (Al-Insan: 8) Karamci da kyauta halaye ne na Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma duk wanda ya bi shi daga cikin muminai, ba zai sami ko sisi ba sai dai ya kashe su a kan ayyukan alheri. Jabir- Allah Ya yarda da shi- ɗaya daga cikin sahabban Annabi –tsira da amincin Allah su tabbat a gare shi – ya ce: (Ba a taɓa tambayar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – wani abu ba ya ce: A’a.Ya bukaci a girmama baḡo, yana mai cewa: (Duk wanda yai Imani da Allah da ranar lahira to ya faɗi alkairi ko yayi shiru, kuma duk wanda yayi Imani da Allah da ranar Lahira to ta girmama maḡwabcinsa, kuma duk wanda yayi Imani da Allah da ranar Lahira to ta girmama to ya girmama baḡonsa).

5. Haḡuri da jurewa cutarwa:

Allah –Maɗaukakin sarki –Ya ce: {Kuma ka yi haḡuri da duk abin da ya same ka, saboda wannan yana daga muhimman

lamura}. (Luġman: 17). Kuma tsarki ya tabbatar maSa Ya ce: [Ya ku waƙanda suka yi ĩmāni! Ku nēmi taimako da haƙuri game da salla. Lalle ne, Allah na tāre da māsū haƙuri]. (Al-Baġara: 153). kuma Allah –Maƙaukaki –Ya ce: {MMuna sakawa wƙanda sukayi haƙuri da ladan su mafi kyawun abinda suka kasance suna aikatawa}. (Al-Nahl: 96).

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya kasance mafi girman mutane a cikin haƙuri da jure cutarwa, da rashin sakayya da mummunna. Mutanensa sun cutar da shi yayin da yake kiran su zuwa ga Musulunci, sai suka yi masa duka har sai da ya fitar da jini, don haka sai ya share jinin daga fuskarsa kuma ya ce: (Allah ka gafartawa mutane na, saboda su basu sani ba).

6. Kunya:

Musulmi mai kamewane kuma kunya, kunya wani ɓangarene na Imani, kuma yana tunkuɗa musulmi zuwa ga kowace ɗabi'a ta ƙwarai, tana kange mai shi daga alfasha da a cikin magana da aiki. kuma Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (kunya bata zuwa sai da al-kairi).

7. Bin Iyaye:

Bin Iyaye, kyautatawa a gare su, da yi musu mu'amala mai kyau, da **ƙanƙan** da kai gare su na daga cikin wajibai na Addinin Musulunci, wannan aiki sai ƙara karfafa yake yake yayin da iyayen ƙara gaba a lokacin tsufa kuma suke buƙatar ɗansu. Kuma Allah – Maɗaukaki – Ya yi umarni da yi musu biyayya a cikin littafinsa kuma Ya tabbatar da girman haƙƙinsu, Allah – Maɗaukaki Yana cewa: {Kuma Ubangijinka Ya hukunta kada ku bauta wa kōwa fāce Shi, kum game da mahaiƙa biyu ku kyautata kyautatawa, ko dai ɗayansu ya kai ga tsūfa a wurinka ko dukansu biyu, to, kada ka ce musu 'tir' kuma kada ka tsāwace su kuma ka faɗa musu magana mai karimci. Kuma ka sassauta musu fikāfikan tausasāwa na rahama. Kuma ka ce: "Ya Ubangijina! Ka yi musu rahama, kamar yadda suka yi rēnōna, ina ƙarami}. (Al-Isra'i: 23–24).

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma Mun yi wasiyya ga mutum game da mahaiƙansa biyu; uwarsa tã ɗauke shi a cikin rauni a kan wani rauni, kuma yāyensa a cikin shekaru biyu (Muka ce masa) "Ka gōde Mini da kuma mahaiƙanka biyu. Makōma zuwa gare Ni kawai take}. (Luƙman: 14).

Wani mutum ya tambayi Annabi –sallal Lahu alaihi wa sallama–: "Wane ne ya fi cancanta da kyakkyawan maƙwabtaka ta?" Ya ce: (Mahaifiyarka, sai ya ce: sannan wa, sai ya ce: mahaifiyarka, ya ce: sannan wane? ya ce: mahaifiyarka, ya ce: sannan wane, ya ce: mahaifinka)¹

Don haka, Musulunci ya wajabta wa musulmi yin biyayya ga iyayen sa a cikin dukkan abin da suka umarce shi, sai dai idan ya zama saƙawa Allah ne, a cikin haka babu biyayya ga wata halitta a cikin saƙawa Mahalicci, Allah – Maƙaukaki – Ya ce: {Kuma idan mahaifanka suka tsananta maka ga ka yi shirki game da Ni, ga abin da b̄a ka da ilmi gare shi, to, kada ka yi musu d̄a'a. Kuma ka abūce su a cikin dūniya gwargwadon sharī'a, kuma ka bi hanyar wanda ya mayar da al'amari zuwa gare Ni}. (Luƙman: 15).

Kuma ya wajaba a kansa ya girmama su, ya sassauta musu reshe, ya girmama su a cikin magana da aiki, kuma ya girmama su da kowane irin biyayya da zai iya, kamar ciyar da su, tufatar da su, kula da majinyatan su, tunkuƙe cuta daga su, suna masu addu'a da neman gafara a gare su, cika alƙawarinsu, da girmama abokanan su.

¹ Hadisin da Bukhari ya rawaito shi: Littafin Adabi sura ce a kan wa ya fi cancanta da kyakkyawan abokantaka (8/2)

8. **Kyawawan halaye tare da wasu:**

Annabi – tsira da amincin Allah su qara tabbata a gare shi – ya ce: (Mafi cikar muminai Imani mafi kyawun su a halaye).¹

Kuma Annabi – tsira da amincin Allah su qara tabbata a gare shi – ya ce: (Lallai mafi soyuwa daga gare ku a wurina kuma mafi kusanci da ni a ranar lahira shi ne mafificin ku a halaye masu kyau)².

Allah Ya siffanta Annabin Sa – tsira da amincin Allah su tabbata agare shi – da faɗin Sa: “lalle haƙiƙa kana a kan hālāyen kirki, manya”. (Al-ƙalam: 4).

Kuma Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (An aiko ni da in cika kyawawan halaye)[16].

Don haka, ya zama wajibi ga musulmi ya zama mai kyawawan halaye tare da iyayensa kuma ya zama mai kyautatawa a gare su, kamar yadda muka ambata a sama, tare da kyawawan halaye tare da ‘ya’yansa, yana mai tarbiyantar da su da kyakkyawar tarbiyya, yana koyar da su koyarwar

¹ Hadisin ya kasance daga Abu Dawud: Littafin Sunna, babin hujja game da ƙaruwarta da raguwarta (5/6), da littafin Al-Tirmiziy na littafin shayarwa, babin abin da aka bayyana game da haƙƙi matar akan mijinta (3/457). Tirmizi ya ce: Yana da kyau kuma ingantacce, kuma a cikin hukuncin Al-Albani: Duba Sahih Abi Dawud (3/886).

² Bukhari ya hada hadisin: Littafin falala, babin bayanin annabi tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi (4/230) tare da lafazin (Lallai, daga cikin mafifitanku shi ne mafi kyawun dabi’u).

Musulunci, nisantar da su. daga duk abin da zai cutar da su duniya da lahira, yana mai ciyar da su daga dukiyar sa har sai sun kai shekarun dogaro da kai da samunikon yin kasuwanci, haka nan yazama mai kyawawan halaye tare da matar sa, 'yan'uwan sa maza da mata, da danginsa, da makwabta da dukkan mutane. Yana sowa 'yan uwan sa abin da yake so wa kansa. Kuma yana sada zumuncin su ga makwabta, yana girmama manya, yana tausayawa kanan su, yana dawowa yana jajantawa wadanda suke cikin wahala, daidai da faɗin Maɗaukaki: “Kuma ka kyautatawa iyaye, da dangi, da marayu, da mabukata, da dangi na kusa, da makwabta, da wanda ya ke ɗan tafarki”. (Al-nisa: 36) Fadin Annabi tsira da Aminci su tabbata a gare shi: (Wanda ya yi imani da Allah da ranar lahira, to kada ya cutar da makwabcinsa)¹.

¹ Imam Ahmad ya futar da Hadisin a cikin HI-Musnad (17/80) kuma Ahmad Shakir ya ce Isnadinsa ingantacce ne, kuma Bukhari ya fitar da shi a cikin adab, al-BayhaKi a cikin Shu'ab al-Iman, da al-Hakim a cikin Al-Mustadrak.

9- Jihadi a tafarkin Allah –Maɗaukakin sarki – don tallafawa waɗanda aka zalunta, cimma gaskiya da yada adalci:

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Kuma ku yāƙi waɗanda suke yāƙinku, a cikin hanyar Allah, kuma kada ku yi tsōkana, lalle ne Allah bā Ya son māsū tsōkana}. (Al-Baƙara: 190) Allah – Mai tsarki da ɗaukaki– Yace: {mēne ne ya sāme ku, bā ku yin yāƙi a cikin hanyar Allah, da waɗanda aka raunanar daga maza da mata da yāra sunā cewa: "Yā Ubangijinmu! Ka fitar da mu daga wannan alƙarya wadda mutānenta suke da zālunci, kuma Ka sanya mana majiɓinci daga gunKa, kuma Ka sanya mana mataimaki daga gunKa?}. (Al-Nisa'i:75).

Manufar jihadi ta Musulunci ita ce cimma gaskiya, yaɗa adalci a tsakanin mutane, da faɗa da waɗanda ke zalunci da musgunawa mutane da hana su bautar Allah da kuma shiga Addinin Musulunci. A ɗaya ɓangaren kuma, yana ƙin amincewa da ra'ayin tilasta mutane da ƙarfi ta hanyar shiga Addinin Musulunci – Allah maɗaukakin sarki – Yace: {Babu tilastawa a Addini} (Al-Baƙarah: 256).

A yayin yaƙoƙi, ba ya halatta ga musulmi ya kashe mace, ƙaramin yaro, ko kuma dattijo, sai dai yana faɗa ne da mayaƙa azzalumai.

Kuma duk wanda aka kashe a tafarkin Allah – Maɗaukaki – shahidi ne, kuma yana da matsayi, da lada a wurin Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Kada ka yi zaton waɗanda aka kashe a cikin hanyar Allah matattu ne, A'a, rāyayyu ne su, a wurin bangijinsu. Ana ciyar da su. Suna māsu farin ciki sabōda abin da Allah Ya bā su daga falalarSa, kuma suna yin bushāra ga waɗanda ba su risku da su ba, daga bayansu; "Bābu tsōro a kansu kuma ba su zama suna yin baƙin ciki ba}. (Aal Imran: 169-170).

10– Addu'a da zikiri da karatun Alkur'ani:

Gwargwadon imanin mumini yana da girma, alaƙar shi da Allah – Maɗaukaki –, da roƙon sa gare Shi, da ƙanƙar da kai a gaban Shi don biyan buƙatun sa a duniya, gafarta zunuban sa da munanan ayyukan sa, da ɗaukaka darajojin sa a lahira, Kuma Allah Mai karimci ne, Jawad yana son masu tambaya su tambaye shi, Tsarki ya tabbata a gare shi Ya ce: {Kuma idan bayiNa suka tambaye ka game da Ni, to, ina nan

kusa, kuma ina amsa addu'ar mai addu'a idan ya roƙe ni}. (Al-Bakara: 186).

Allah Yana amsa addu'a idan ta zama alheri ga bawa, kuma Ya sakawa bawa kan wannan addu'ar. Haka nan daga cikin sifofin mumini shi ne yawaita ambaton Allah – Maƙaukakin sarki – dare da rana, a boye da bayyane, saboda haka Allah – Maƙaukakin sarki – Yana tsarkaka da nau'ikan tasbihi da zikiri, kamar faɗinSa: Tsarki ya tabbata ga Allah, yabo ya tabbata ga Allah, kuma babu wani abin bauta sai Allah, kuma Allah mai girma ne, da sauran siffofin ambaton Allah – Maƙaukaki –, kuma an tanadi lada mai girma da lada mai yawa kan hakan. Daga Allah –Maƙaukaki –: Annabi– tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – Ya ce: **(Masu kaƙaitawa sunyi gaba, sai suka ce: Waɗanne ne masu kaƙaitawar ne ya Manzon Allah? Sai ya ce: Waɗanda suke ambaton Allah da yawa daga Maza, da kuma matan da suke ambaton Allah da yawa)** [18]. Kuma Allah –Maƙaukakin sarki – Ya ce: **{Ya ku waɗanda suka yi ĩmāni! Ku ambaci Allah, ambata mai yawa. Kuma ka tsarkake Shi safe da yamma}** (Ahzab: 41, 42). Maƙaukaki Ya ce: **{To ambace Ni, zan ambace ku, kuma ku yi godiya a gare Ni, kuma kada ku kafirta}** (Al-Bakarah: 152).

Daga cikin ambaton akwai karatun littafin Allah – Alkur'ani mai girma – gwargwadon yadda mutum ke karantawa da yin tunani a kan Kur'ani, matsayin sa a wurin Allah yana kara faukaka.

Za'a ce da makarancin Alkurani ranar Alkiyama: (Ka karanta ka rera kamar yadda kake rerawa a duniya to cewa matsayinka zai tsaya ne a farshen ayar da ka karanta).

11- Koyon ilimin Shariah, da karantar da shi ga mutane, da kuma yin kira gare shi:

Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Duk wanda ya bi wata hanya da yake neman ilimi acikinta, Allah Zai saukafa masa hanya zuwa Aljanna, kuma falalar mai ilimi akan mai ibada kamar falalar wata ne akan ragowar taurarri, kuma Mala'iku suna saukar da fikafikansu ga mai neman ilimi, dan yarda da abin da yake aikataway)¹. Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi– ya ce: {Mafi alkairinku shi ne wanda ya koyi Al'ku'ani kuma ya koyar da shi’’ (21) Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: (Lallai Mala'iku suna yin addu'a ga mai koyar

¹ Al-Tirmiziy ya kawo Hadisin: Kofofin Ilimi, Babin fifikon Fikihu a cikin Ibada (4/153), da Abu Dawud: Littafin Ilimi, Fasali: Kira Ga Neman Ilimi (4/5857) da Ibnu Majah a cikin Gabatarwa (1/81) kuma Al-Albani ya inganta shi Sahih Al-Jami'a (5/302).

da mutane alkairi) [22]. Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –ya ce: (Duk wanda yai kira zuwa ga shiriya yana da lada kamar ta wanda yayi aiki da ita, ba tare da ya tauye ladar au ba komai ba)¹.

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma wāne ne mafi kyau ga magana daga wanda ya yi kira zuwa ga Allah, kuma ya aikata aiki na ƙwarai kuma ya ce: "Lalle nīnā daga māsū sallamāwar al'amari zuwa ga Allah?} (Surat Fussilat: 33)

12– Gamsuwa da hukuncin Allah da ManzonSa:

Rashi bijirewa umarnin Allah da Ya shar'anta, domin Allah, –tsarki ya tabbata a gare shi – shi ne mafi hikimar mahukunta, kuma mafi rahamar masu jin ƙai. Babu wani abu da yake ɓuya gareshi a ƙasa ko a cikin sammai, kuma hukuncin Sa baya tasirantuwa da son rayukan bayi kwaɗayin azzalumai, kuma daga rahamarSa yake sanya wa bayinSa abin da yake maslaha a cikin su. Duniya da lahira, kuma ba Ya ɗora musu abin da ba za su iya ba. Kuma daga abin da ake buƙata na bauta a gare Shi shi ne komawa zuwa ga abin da Allah Ya

¹ Bukhari ya futar da hadisin: Littafin falala, fasali: Mafi alherinku shi ne wanda ya koya kuma ya karantar da Alƙur’ani (6/236).

shar'anta a cikin kowane al'amari tare da cikakken wadatar zuci tare da hakan.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {To, a'aha! Ina rantsuwa da Ubangijinka, ba za su yi ĩmāni ba, sai sun yarda da hukuncinka ga abin da ya sãɓa a tsakāninsu, sa'an nan kuma ba su sãmi wani ƙunci a cikin zukātansu ba, daga abin da ka hukunta, kuma su sallama sallamāwa}. (An-Nisa: 65). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Shin, hukuncin Jāhiliyya suke nema? Kuma wane ne mafi kyau ga hukunci daga Allah sabōda mutāne waɗanda suke yin yaƙīni (tabbataccen ĩmāni?)}. (Ma'idah: 50).

B- ABUBUWAN DA AKA HARAMTA DA WADANDA AKA HANA

Na farko: Shirka: (yin kowace irin bauta ga wanin Allah Maɗaukaki):

Kamar mutumin da ya yi sujjada ga wanin Allah, ko ya roki wanin Allah kuma ya roke Shi ya biya masa bukatunsa, ko ya yanka hadaya ga wanin Allah, ko kuma ya bayar da kowace irin bauta ga wanin Allah, ko wannan mutumin wanda ake kira yana raye ko ya mutu, ko kabari, ko gunki, ko dutse, ko bishiya, ko Mala'ika, ko Annabi, ko waliyyi, ko dabba kowanin wannan, duk wannan shirka ne da Allah Ta'ala baya gafartawa bawa sai dai idan ya ya tuba ya sake musulunta.

Allah – Maɗaukakin sarki – Ya ce: {Lalle ne, Allah ba Ya gāfarta a yi shirki game da Shi, kuma Yana gāfarta abin da yake bāyan wannan ga wanda Yake so, kuma wanda ya yi shirki da Allah, to, lalle ne ya kirƙiri zunubi mai girma}. (An-Nisa: 48).

Musulmi ba ya bauta wa kowa sai Allah Maɗaukaki, ba ya rokon kowa sai Allah, kuma yana miƙa wuya ga Allah kaɗai, Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Ka ce: "Lalle ne sallāta, da

baikōna, da rāyuwāta, da mutuwāta, na Allah ne Ubangijin t̄alikai."Bābu abōkin t̄arayya a gare Shi. Kuma da wancan aka umurce ni, kuma ni ne farkon māsū sallamāwa} (Al-An'am: 162-163).

Hakanan shirka ne: imani cewa Allah yana da mata ko dā - Allah Ya d̄aukaka daga hakan - ko imani cewa akwai waḍansu alloli banda Allah waḍanda suke aiki da wannan halittar. {Dā waḍansu abūbuwan bautawa sun kasance a cikinsu (sama da ƙasa) f̄ace Allah, haƙīƙa dā su biyun sun f̄āci. Sabōda haka tsarki ya tabbata ga Allah Ubangijin Al'arshi daga abin da suke siffantāwa}. (Al-Anbiya: 22).

Na biyu: Sihiri, tsubbu, da da'awar ilimin gaibu:

Sihiri da duba suna kafirci, kuma mai sihiri ba zai iya zama mai sihiri ba har sai idan yana da alaƙa da shaidanu kuma yana bauta musu baicin Allah, saboda haka bai halatta ga musulmi ya je wurin masu sihiri ba, kuma ba ya halatta a gare shi yi imani da su game da abin da suke musu game da iƙirarinsu na ilimin gaibu, da kuma abin da suke faḍar haḍari da labarai da suke da'awar zai faru a nan gaba.

Allah - Maḍaukakin sarki -Ya ceKa ce: {Wanda suke sammai da ƙassai basu san gaibu ba sai Allah} (Alnaml: 65).

Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Shi ɗai ne Masanin fake sabōda haka, bā Ya bayyana gaibinSa ga kowa."Fāce ga wanda Yā yarda da shi, wato wani manzo sa'an nan lalle ne, zai sanya gādi a gaba gare shi da bāya gare shi}. (Al-Jinn: 26–27)

Na Uku: Zalunci:

Zalunci babban babi ne wanda cikinsa akwai munanan ayyuka da munanan halaye da suka shafi mutum ya shiga ciki, wanda ya haɗa da zaluntar mutum da kansa, da zaluntar waɗanda suke kusa da shi, da yadda yake zaluntar al'ummar sa, har ma da yadda yake zaluntar maƙiyansa. Allah – Maɗaukaki – Ya ce: {Kuma kada ƙiyayya da wasu mutane ta hana ku, yin adalci, domin shi ne mafi kusa ga taƙawa}. (Alma'da: 8).

Allah – Maɗaukaki – Ya gaya mana cewa ba Ya son Azzalumi. Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce, Allah – Maɗaukaki Ya ce: “Ya ku bayiNa, Ni na haramta zalunci ga kaiNa kuma na sanya shi haramun a tsakaninku, don haka kada ku zalunci juna” [24]. kuma Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya ce: Daga Anas ɗan Malik – yardar Allah ta tabbata a gare shi – a marfu’i: "Ka taimaki ɗan uwanka azzalumi ko wanda aka

zalunta", Wani mutum ya ce: Ya Manzon Allah, ka ba shi nasara idan an zalunce shi, ta yaya zan taimake shi idan ya yi zalunci? Ya ce: "Ku kiyaye shi - ko hana shi - daga zalunci, domin wannan ce nasarar sa".

Na Hudu: Kashe rai wanda Allah ya haramta, sai dai da haƙƙi:

Kuma laifi ne babba a cikin Addinin Musulunci, kuma Allah Ya tsoratar da shi da azaba mai raƙaƙi kuma Ya tanadar mata da mafi tsananin azaba a duniya, ta hanyar kashe wanda ya yi kisan, sai dai idan mahaifan wanda aka kashe ya yi afuwa, Allah - Maƙaukaki - Ya ce: {Saboda wancan ne muka wajabtawa Bani Isra'ila cewa duk wanda ya kashe wani rai ba tare da ya kashe wani ba ko yayi ɓarna a bayan ƙasa to kamar ya kashe mutane ne baki ɗaya kuma duk wanda ya raya ta to kamar ya raya mutane ne baki ɗayan su} (Al-Ma'ida: 32). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma wanda ya kashe wani mūmini da ganganci, to, sakamakonsa Jahannama, yana madawwami a cikinta kuma Allah Yā yi fushi a kansa, kuma Ya la'ane shi, kuma Ya yi masa tattalin azāba mai girma}. (An-Nisa: 93).

Na Biyar: Ta'addancu ga mutane a dukiyoyinsu:

Ko ta hanyar sata, kwace, rashawa, zamba, ko wanin haka, Allah –Maɗaukaki Yace: {Kuma ɓarãwo da ɓarauniya sai ku yanke hannuwansu, bisa sakamako ga abin da suka tsirfanta, a kan azãba daga Allah. Kuma Allah Mabuwãyi ne, Mai hikima}. (Al-Ma'ida: 38). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Kuma kada ku ci dukiyarku a tsakãninku bisa zalunci} (Baƙarah: 188). Kuma tsarki ya tabbatar masa Ya ce: {Lalle ne, waɗanda suke cïn dũkiyar marãyu da zãlunci, to, wuta kawai suke ci a cikin cikkunansu, kuma za su shiga cikin wata wuta mai tsanani}. (Al-nisa'a: 10)

Musulunci yana yaƙa da ƙarfin ta'addanci akan dukiyoyin wasu, kuma yana tsantawa a hakan, kuma ya sanya uƙubobi masu kauri mai tsawatarwa akan ɗan ta'adda da irinsa waɗanda suka keta tsari da tsaron al'umma.

Na Shida: Ha'inci, yaudara da cin amana:

A cikin dukkan ma'amaloli kamar saye da sayarwa, yarjejeniyoyi da sauransu, su halaye ne abin zargi waɗanda Musulunci ya hana kuma ya yi gargadi a kansu, Allah –Madaukakin sarki– Ya ce: {Bone ya tabbata ga mãsu naƙƙasãwa. Waɗanda suke idan suka auna daga mutãne suna cika mũdu. Kuma idan sun auna musu da zakka ko da sikẽli,

suna ragēwa Ashe! Waɗancan bā su tabbata cēwa lalle sū, ana tayar da su ba? Domin yini mai girma. Yinin da mutāne ke tashi zuwa ga Ubangijin halitta?}. (Al-Mutaffifin: 1-5). kuma Annabi - tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi - ya ce: (Duk Wanda ya ha'incemu baya daga cikin mu). kuma Allah -Maɗaukaki -Ya ce: {Allah baya son mayaudari mai zunubi}. (An-Nisa: 107).

Na Bakwai: Ta'addanci ga mutane:

Cikin girmamawar su, zagi, cin mutunci, gulma, hassada, rashin yarda, leken asiri, izgili, da sauransu. Musulunci yana son kafa al'umma mai tsafra da tsarki; Auna, 'yan uwantaka, jituwa da haɗin kai suna wanzuwa. Saboda haka, yana gwagwarmaya sosai da duk cututtukan zamantakewar da ke haifar da wargajewar al'umma da bayyanar kiyayya, kiyayya da son kai tsakanin daidaiƙun sa.

Allah -Maɗaukakin sarki -Ya ce: {Yā ku waɗanda suka yi imāni! Kada waɗansu mutāne su yi izgili game da waɗansu mutāne, mai yiwuwa ne (abin yi wa izgilin) su kasance mafifita daga gare su (māsu izgilin), kuma waɗansu mātā kada su yi izgili game da waɗansu mātā mai yiwuwa ne su kasance mafifita daga gare su. Kuma kada ku aibanta kanku, kuma

kada ku jēfi jūna da miyāgun sunāye na laḡabōbī. Tir da sūna na fāsicci a bāyān ĩmāni. Kuma wanda bai tūba ba, to, waḡannan sū ne azzālumai. "Yā kū waḡanda suka yi ĩmāni! Ku nīsanci abu mai yāwa na zato. Lalle sāshen zato laifi ne. Kuma kada ku yi rahōto, kuma kada sāshenku yā yi gulmar sāshe. Shin, ḡayanku nā son yā ci naman ḡan'uwansa yanā matacce? To, kun ḡī shi (cin nāman). Kuma ku bi Allah da taḡawa. Lalle Allah Mai karḡar tūba ne, Mai jin ḡai}. (Al-Hujurat: 11-12).

Bugu da ḡari, Musulunci ya yi faḡa da nuna wariyar launin fata da nuna wariya a tsakanin membobin al'umma. A ganinsa, kowa daidai yake. Babu wani fifiko ga balarabe a kan wanda ba balarabe ba, ko fari a kan baḡar fata sai abin da ḡaya daga cikinsu ya riḡe. a cikin zuciyarsa ta Addini da taḡawa. Kowa yayi takara daidai da aikin ḡwarai, Allah –Maḡaukaki Ya ce: {Yā kū mutāne! Lalle ne Mū, Mun halitta ku daga namiji da mace, kuma Muka sanya ku dangōgi da kabīlōli, dōmin ku san jūna. Lalle maḡḡincinku daraja a wurin Allah, (shī ne) wanda yake maḡḡincinku a taḡawa. Lalle nē Allah Masani ne, Mai ḡididdigēwa}. (Al-Hujurat: 13).

Na Takwas: Yin caca – caca – shan barasa da shan miyagun kwayoyi:

Allah –Maƙaukakin sarki Ya ce: {Ya ku waƙanda suka yi ĩmāni! Abin sani kawai, giya da cāca da refu da kiban ƙuri'a, ƙazanta ne daga aikin shaiƙān, sai ku nĩsance shi, wa la'alla ku ci nasara. Abin sani kawai Shaiƙān yanā nufin ya aukar da aďāwa da ƙeta a tsakāninku, a cikin giya da cāca, kuma ya kange ku daga ambaton Allah, kuma daga sallah. To, shin, ku māsū hantuwa ne?} (Al-Ma'ida: 90–91)

Na Tara: Cin Mushe, jini, da naman alade:

Da kuma dukkan ƙazantar abubuwa masu cutarwa ga mutum, da kuma sadaukarwar da suke kusantar da ita ga wanin Allah –Maƙaukakin sarki – Allah –Maƙaukaki Ya ce: {Yā ku waƙanda suka yi ĩmāni! Ku ci ku sha daga māsū dāďin abin da Muka azurta ku. Kuma ku gōde wa Allah, idan kun kasance Shi kuke bauta wa. Kawai abin da Ya haramta a kanku, mūshe da Jini da nāman alade da abin da aka kurūrūta game da shi ga wanin Allah. To, wanda aka matsā, wanin ƙan tāwāye, kuma banda mai zālunci, to bābu laifi a kansa. Lalle ne Allah Mai gāfara ne, Mai jin ƙai}. (Al-Baƙarah: 172, 173).

Na Goma: Yin zina da aikin mutanen Luḍu:

Zina wani Mummunan aiki ne wanda yake lalata tarbiyya da zamantakewar al'umma kuma yake haifar da cakuda nasaba, rasa iyalai da kuma rashin tarbiya mai kyau. Ya'yan zina suna jin dacin aikata laifi da kyamar Al'umma, Allah – Maḍaukakin sarki –Yace: {Kuma kada ku kusanci zina. Lalle ne ita ta kasance alfasha ce kuma tã mũnãna ga zama Hanya}. (Al-Isra: 32). Dalili ne na yaḍuwar cututtukan jima'i masu lalata rayuwar al'umma; Annabi – tsira da aminci ya tabbata a gare shi – ya ce: (Lalatar bata taḅa yaḍuwa a tsakanin mutane ba har sai sun bayyana hakan a fili sai annoba da cututtukan da babu su amagabatan su sun yaḍu a tsakaninsu).¹

Don haka, Musulunci ya yi umurni da toshe dukkan hanyoyin da ke kai shi, don haka ya umarci musulmi su runtse idanun su saboda kallon da aka hana shi ne farkon hanyar zuwa zina, kuma ya umarci mata da sutura, da sa hijabi da kamewa, har sai an kiyaye al'umma daga kasƙancin alfasha, akasin haka yayi umarni da aure ya kwaḍaitar akansa kai yayi alƙawari da lada har akan jin daḍin jinsi wanda ma'aurata ke aikatawa don haḅaka iyalai masu kyau da tsafta waḍanda suka

¹ Ibnu Majah ya futar da hadisin: Kitabul Fitna, babin hukunce-hukunce (2/1333), kuma al-Albani ya ce game da shi: Hasan (Sahih Ibn Majah) (2/370).

cancanci zama masu haɓaka tarbiyya masu haɓaka ga yaran yau da na gobe.

Na Sha ɗaya: Cin riba:

Riba tana lalata tattalin arziƙi, kuma amfani da buƙatun mabuƙaci na dukiya, ya kasance ɗan kasuwa ne a cikin kasuwancin sa ko talaka ga buƙatar sa, shine bayar da rancen kuɗi na wani lokaci a madadin wani ƙarin da aka samu lokacin da aka biya kuɗin. Mai cin bashi ya yi amfani da buƙatar talakawa da ke buƙatar kuɗi sannan ya ɗorawa bayan sa bashi da ɗimbin bashin da ya wuce uwar kuɗin.

Mai cin riba yana amfani da buƙatar ɗan kasuwa, ko mai ƙera kaya, manomi, ko wasu waɗanda ke motsa tattalin arziƙi.

Yana amfani da buƙatarsu ta gaggawa don kuɗi kuma ya ɗora musu ƙarin ɓangare na ribar cikin abin da ya ba su ba tare da kasancewa abokin tarayya a gare su ba a cikin abin da suka fallasa daga haɗarin koma bayan tattalin arziƙi da asara.

Kuma idan wannan ɗan kasuwa ya yi asara, bashi ya hau kansa wannan mai karɓar bashin ya murƙushe shi, yayin da idan sun kasance abokan tarayya cikin riba da asara, wannan yana tare da ƙoƙarinsa wannan da kuɗinsa, kamar yadda

Musulunci ya yi umarni, yanayin tattalin arziƙin zai ci gaba cikin maslahar kowa.

Allah –Maƙaukakin sarki – Ya ce: {Yã ku waƙanda suka yi ãmãni! Ku bi Allah da taƙawa kuma ku bar abin da ya rage daga riba, idan kun kasance mãsu ãmãni. To, idan ba ku aikata ba to, ku sani fa da akwai yãƙi daga Allah da ManzonSa. Kuma idan kun tũba to kuna da asalin dũkiyõyinku, bã ku zãlunta, kuma bã a zãluntar ku. Kuma idan ma'abucin wahala ya kasance (mawahalci) to, jinkirtãwa ake yi zuwa ga sauƙin al'amarinsa, kuma dã kun yi sadaka, shi ne mafi alhẽri a gare ku, idan kun kasance kuna sani}. (Al-Baƙara: 278–279).

Na Sha biyu: Rowa da ƙwauro:

Kuma ita hujja ce ta son kai da son rai, don haka wannan ɓata gari ya tara kuɗinsa kuma ya ƙi fitar da zakkar sa ga talakawa da mabuƙata, yana mai sauya al'umman sa tare da yin watsi da ka'idar haɗin kai da 'yan uwantaka da Allah da Manzonsa suka yi umarni. Allah yace: {Kuma kada waɗannan da suke yin rõwa da abin da Allah Ya bã su daga falalarSa su yi zaton shĩ ne mafi alhẽri a gare su A'a, shĩ mafi sharri ne a gare su. Zã a yi musu saƙandami da abin da suka yi rõwa da Shi a Rãnar jiyãma Kuma ga Allah gãdon sammai da ƙasa yake,

kuma Allah, ga abin da kuke aikatāwa, Masani ne}. (Aal Imran: 180).

Na Goma sha uku: Yin ƙarya da shaidar zur:

Saboda gamewar fadin Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –: (Na hane ku da barin ƙarya saboda ƙarya tana shiryarwa zuwa fajirci, kuma lallai fajirci yana shiryarwa zuwa wuta kuma mutum ba zai gushe ba yana yin ƙarya kuma yana kirdadonta har sai Allah Ya rubuta shi a wajen Sa Maƙaryaci).

Daga cikin nau'ikan ƙarairayi abin ƙyama akwai shaidar zur, Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –ya yi karin gishiri wajen tunkuƙe ta da kuma gargadi game da illolinta, don haka ya ce wa sahabban sa: (Shin ba zan sanar da ku mafi girman zunubai ba, yin shirka da Allah da sabawa iyaye, yana kasance yana kishingid, sai ya zauna ya ce: da faɗ zur, dai shaidar zur) [28] Har yanzu yana maimaita shi a matsayin gargadi ga al-umma da su faɗa ciki.

Na Sha huɗu: Girman kai, da ruɗu, da Jiji da kai, da taƙamai:

Girman kai, da ruɗu, da taƙama munanan halaye ne, abin zargi kuma abin ƙyama a cikin Addinin Musulinci, kuma Allah –Maɗaukakin sarki – Ya faɗa mana cewa baya son masu girman kai, kuma yace dasu a lahira, {Shin bābu mazauni a cikin Jahannama ga māsu girman kai} (Zumar: 60), Mai girman kai, abin ruɗu wanda yake ji da kansa, abin ƙine a wurin Allah, kuma abin ƙine a wurin mutane.

C- Tuba daga Saƙo

Wadannan manyan zunubai da saƙon da muka ambata, dole ne kowane musulmi ya yi taka tsantsan kada ya faɗa cikin su, domin duk aikin da mutum ya aikata to za'ayi masa sakayya akansa a ranar Alkiyama. Idan yayi kyau, to yayi kyau, idan kuma sharri ne, to yaga munana.

Kuma idan musulmi ya faɗa cikin ɗaya daga cikin wadannan abubuwa haramtawar, to anan take ya tuba daga gareshi, ya koma ga Allah ya nemi gafara daga gareshi, kuma ya wajaba ya cirata daga wannan zunubin daya faɗa ciki idan tuban sa na gaskiyane, kuma yayi nadama akan abinda ya aikata, yayi niyyar bazai koma ba gareshi, idan wani zalunci ya afku daga gareshi akan wani ya mayar masa ko ya nemi yafiyar sa, anan tuban sa zata zama ta gaskiya, kuma Allah Ya tuba gareshi bazaiyi masa ukuba akanta ba, mai tuba daga zunubi kamar wanda bashi da zunubi ne.

Kuma dole ne ya yawaita neman gafarar Allah, a'a, kowane Musulmi ya yawaita istigfari game da abin da yake sane da shi na ƙanana ko manyan kurakurai Allah –Maɗaukaki – Ya ce: {*Ku nēmi gāfara daga Ubangijinku, lalle ne shi Ya kasance Mai gāfara ne*}. (Nuh: 10). Yawaita istigfari da komawa zuwa ga Allah sifa ce ta muminai masu biyayya, Allah

-Maɗaukaki – Ya ce: {Ka ce: (Allah Ya ce): "Yā bāyīNa waɗanda suka yi barna a kan rāyukansu! Kada ku yanke ƙauna daga rahamar Allah. Lalle Allah na gāfarta zunubai gabā ɗaya. Lalle Shī, Shī ne Mai gāfara, Mai jin ƙai. "Kuma ku mayar da al'amari zuwa ga Ubangijinku, kuma ku sallama Masa, a gabānin azāba ta zo muku, sa'an nan kuwa bā zā a taimake ku ba} (Az-Zumar: 53, 54).

D- Kulawar musulmai wajen ruwaito ingancin wannan Addinin.

Tunda maganganu, ayyuka da tabbatarwar Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – su ne masu bayyana kalmomin Allah – Maɗaukakin sarki – da ke bayanin umarni da hani a cikin Addinin Musulunci, Musulmi sun kula sosai da ingancin. na yaɗa hadisan da aka ruwaito daga Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun yi aiki tukuru wajen tace waɗannan maganganun daga ƙarin da ba su ba daga kalmomin Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – a kansa, da kuma bayanin maganganun ƙarya game da shi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – kuma sun sanya ingantattun dokoki da ƙa'idojin da dole ne a yi la'akari da su wajen cirato waɗannan hadisai daga tsara zuwa tsara na gaba.

Kuma zamuyi magana a takaice game da wannan ilimin (ILIMIN HADISI) domin ya zama a bayyane ga mai karatu cewa lamarin da ya banbance al'ummar musulmai da sauran mazhabobi da Addinai ta yadda Allah ya sauwafa masa ya kiyaye Addininsa. tsarkakakke mai tsabta wanda baya cakuɗa da karya da camfe-camfe a duk tsawon lokuta da zamanai.

Hakika an dogara wajen ruwaito zancen Allah – Maɗaukaki- da kuma maganar Manzon Sa – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sun dogara ne kan manyan lamura biyu: Haddacewa a cikin kirji, da rubutu a cikin litattafai, kuma musulmin farko sun kasance daga cikin al'ummomin da suka fi iya haddacewa daidai gwargwado da kuma fahimtar abin da ake bambance su ta hanyar hankali da karfin kwakwalwa, kuma wannan sananne ne ga wanda yayi tsinkaye a tarihin su, da jarraba labarum su, sahabi ya kasance yana jin hadisi daga bakin manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – sai ya haddace shi da kyau sannan ya cirato shi bayan haka ga tabi'in da zai haddace shi, sa'annan ya sadar da shi ga wanda ke bayansa, haka nan sanadin hadisin ya ci gaba da zuwa ga ɗaya daga cikin malaman hadisi da ke rubuta waɗannan hadisai, ya haddace su da zuciya kuma ya tattara su a cikin littafi da karanta wannan littafin ga ɗaliban

sa, don haka suke haddacewa, ya kuma tarosu a littafi yana karanta shi ga almajiran sa da sauransu a cikin kwalliyar jere, har sai waƙannan littattafan sun isa ga dukkan al'ummomi masu zuwa ta wannan hanyar da wannan salon.

Don haka ne ba a karɓar hadisi kai tsaye daga Manzon Allah – tsira da amincin su tabbata a gare shi – ba tare da sanin isnadin sa ba daga waƙanda suka ruwaito mana wannan hadisin.

Wannan al'amari kuma ya haifar da wani ilimin kimiyya wanda ya banbanta al'ummar Musulunci daga duk sauran al'ummomi, wanda shine ilimin maza ko kuma ilimin Jarhu Watta'adil.

Shi ilimin ne wanda yake kula da sanin halin waƙancan maruwaita masu yaƙa hadisan Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -. Ya shafi tarihin su, ranar haihuwarsu da mutuwar su, tare da ilimin shehunnan su da ƙaliban su, da amintar malaman zamanin su a gare su, gwargwadon haddar su da kuma kwarewar haddace su, da abinda suke kwalliya dashina amana da gaskiyar hadisin da aka ruwaito ta hanyar wannan sarƙar daga masu riwaya.

Ilimi ne wanda wannan al'ummar ta kaƙaita da shi ita dan kwaƙayi daga gareta akan ingancin zancen da aka jingina shi ga Annabinta, kuma babu wani tarihi a cikin dukkan tarihi, tun daga farkon sa har zuwa yau, cewa irin wannan gagarumin ƙoƙari ya faru kula da hadisin kowane daga cikin mutane kamar yadda aka kula da hadisin Manzon Allah- tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -.

Lallai cewa shi Ilimi ne mai faɗi wanda aka rubuta a cikin litattafan da suka kula sosai da ruwayar hadisin, kuma na ambaci cikakken tarihin rayuwar dubban maruwaita, ba don komai ba sai dai cewa su ne masu shiga tsakani wajen yaɗa hadisan Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ga tsararrakin da ke biye da su, kuma babu ladabi a cikin wannan ilimin ga ɗayan mutane, maimakon haka yana kama da ma'auni a cikin zurfin suka, ana cewa maƙaryaci maƙaryaci ne, mai gaskiya kuma mai gaskiya, da mai hadda mara kyau, da mai ƙarfi hadda da cewa haka yake, kuma sun sanya mafi zirfafan dokoki waɗanda mutanen wannan fannin suka sani.

A wurinsu hadisi bai inganta ba sai dai idan sarƙar maruwaita ta sadu da juna, kuma adalci da gaskiyar hadisin

suna nan a cikin waɗannan maruwaitan da karfin hadda da da kiyayewa.

DAYA BATUN SHINE IILIMIN HADISI

Shi yana cikin yawaitar jerin masana masu ruwaito hadisi guda ɗaya, saboda haka hadisin da aka ruwaito daga Manzon Allah – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi – ya isa ta hanyar sama da isnadi guda masu ruwaya, saboda haka guda ɗaya hadisi yana da isnadi biyu, uku, ko huɗu na Isnadi, wani lokacin sarƙoƙi goma na masu riwaya, wani lokacin kuma fiye da haka.

Kuma gwargwadon yadda Isnadin ya yawaita, to hadisin yana da ƙarfi kuma yana da ƙwarin gwiwar cewa an jingina shi ga Manzo – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi –. Hadisin da wasu amintattun mutane sama da goma suka ruwaito shi a dukkan lamuransa ana kiransa hadisin mutawaatir, kuma shi ne mafi girman hanyar isar da saƙo a tsakanin musulmai. Ruwayoyin sun yi kaɗan kuma maslaha a cikinsu ta yi rauni.

Babban abin da aka fi so a cikin ruwayar shi ne yadda musulmai suka fi dacewa da isar da saƙon shi ne yada Alƙur'ani mai girma, inda ya samu kulawa sosai a rubuce a

layuka da kuma haddace shi a cikin **ƙiraza**, da kuma kammala kalmominsa, fita daga haruffanta da hanyar karatu, kuma masu kawo labarin sun watsa shi dubbai zuwa dubbai ta hanyar al'ummomin da suka biyo baya, saboda haka bai shiga hannun **gurbata** ko canji a tsawon shekaru ba, Mushaf **ƙin** da ake karantawa a ciki Yamma shi ne Mushaf **ƙin** da ake karantawa a Gabas, Mushaf **ƙin** da ake samu a sassa daban-daban na duniya, daidai da abin da Allah – Maƙaukaki – Ya ce: {Lalle Mũ ne, Muka saukar da Ambato (Alƙur'āni), kuma lale Mũ, haƙiƙa, Māsu kiyayēwane gare shi}. (Al-Hijr: 9).

E- Bayan haka:

Wannan shi ne Addinin Musulunci, wanda yake bayyana kaƙaita Allah – Maƙaukaki – tare da Allantaka, takensa (Babu wani abin bauta da gaskiya sai Allah) Wannan shi ne Addinin Islama, wanda Allah Ya yarda da shi ga bayin Sa a matsayin Addini.

{Kuma yaune Muka cika muku Addininku kuma Muka cika muku ni'amarku kuma Muka yarje muku Musulunci a matsayin Addini} (Al-Maa'ida: 3).

Wannan Addinin Musulunci ne, wanda Allah ba ya karɓa daga kowa sai shi, {Kuma wanda ya nēmi wanin Musulunci ya zama addini, to, bā zā a karɓa daga gare shi ba. Kuma shi a Lāhira yana daga cikin māsu hasāra}. (Aal Imran: 85).

Wannan Addinin Musulunci ne wanda duk wanda ya yi imani da shi kuma ya aikata aiki na gari zai kasance cikin masu rabauta a cikin gidajen Aljannar Ni'ima, {Lalle ne, waƙanda suka yi ĩmāni kuma suka aikata ayyuka na ƙwarai, Aljannar Firdausi ta kasance ita ce liyāfa a gare su. Suna madawwama a cikinta, bā su nēman makarkata daga barinta}. (Al-Kahfi: 107-108).

Wannan Addinin Musulunci ne, kuma bai keɓanta da wani rukuni na mutane ba, kuma bai keɓanta da jinsin mutane ba, a'a, wanda ya yi imani da shi kuma ya kira mutane zuwa gare shi shi ne farkon mutanen da ke ciki, kuma ya kasance mafi daraja ga Allah –Maɗaukaki– {**Lallai mafi girmanku a wurin Allah Shine mafi tsoron Allah a cikinku**}. (Al-Hujurat: 13).

Dole ne mu faɗakar da mai karatu mai girma game da mahimman batutuwan da suka hana mutane daga wannan Addinin da kuma hana su shiga ciki:

Na farko: Jahiltar Addinin Musulunci a aƙida da dokin sa da ladabin sa – kuma mutane maƙiya ne ga abin da suka jahilta – kuma saboda haka masu sha'awar sanin Addinin Musulunci su karanta, sannan su karanta, sannan su karanta sannan kuma su karanta har sai ya san wannan Addinin daga tushen san a asali. Kuma karatun ya kasance cikin tsaka-tsakin yanayi na adalci wanda ke binciko gaskiya tare da rashin son kai.

Na biyu: Ta'assubanci Addini, al'adu da wayewar da mutum ya tashi a kansu ba tare da yin zurfin tunani da taka tsan-tsan game da ingancin Addinin da aka taso shi ba, kuma

kishin kasa ke motsawa a ciki, tare da yin watsi da kowane Addini ban da Addinin iyayesa da kakanninsa, tsattsauran ra'ayi ya rufe idanu, ya toshe kunnuwa, ya kuma kame tunani, don haka mutum ba ya yin tunani kyauta kuma ba tare da nuna bambanci ba kuma ba ya bambancewa tsakanin duhu da haske.

Na uku: Son rai, da kwaɗayinsa, da sha'awansa, don suna motsa tunani da nufi zuwa inda suke so da halakar da mutum daga inda bai ji ba kuma hana shi ƙarfi daga ƙarɓar gaskiya da sallamawa zuwa gare shi.

Na Huɗu: Akwai wasu kurakurai da karkacewa tsakanin wasu musulmai waɗanda ake jingina su ga Addinin Musulunci akan ƙarya, kuma Musulunci ya barranta daga gare su ba, kuma bari kowa ya tuna cewa Addinin Allah ba shi da alhakin kurakuran ɗan Adam.

Kuma hanya mafi sauƙi ta sanin gaskiya da shiriya ita ce mutum ya juya zuciyar sa zuwa ga Allah, yana mai tuba da roƙonSa, yana roƙonSa Ya shiryar da shi zuwa ga tafarki madaidaici da Addini madaidaici wanda Allah Yake so kuma ya yarda da shi, kuma bawa ya sami rayuwa mai kyau da farin ciki na har abada, wacce bazai taɓe a bayanta ba har abada,

kuma ya sani cewa Allah Yana amsa addu'ar mai roƙon idan ya kiraye Shi, Allah -Maɗfaukaki Yana cewa: {Kuma idan bāyiNa suka tambaye ka daga gare Ni, to, lalle Ni Makusanci ne. Ina karɓa kiran mai kira idan ya kirā Ni. Sabōda haka su nēmi karɓawaTa, kuma su yi ĩmāni da Ni: tsammāninsu, su shiryu}. (Al-Bakara: 186)

Ya cika da godiyar Allah

ABUBUWAN DA KE CIKIN LITTAFIN

ADDININ GASKIYA.....	0
Gabatarwa.....	4
Mai Karatu Maigirma:	10
1-Dalilin shahadar cewa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah)	12
B- Me yasa Allah ya halicce mu?	24
2- Muhammad Manzon Allah ne.....	28
A- Menene ma'anar Manzo? Kuma wanene Muhammad? Shin akwai wasu manzanni banda shi?	28
B- Na farkon Manzanni, Babanmu Adam, amincin Allah ya tabbata a gare shi:	29
C- Nuhu, aminci ya tabbata a gare shi:	32
D- Annabi Hud, amincin Allah ya tabbata a gare shi	36
E- Annabi Saleh, amincin Allah ya tabbata a gare shi	38
F- Annabi Hud, amincin Allah ya tabbata a gare shi	40
G- Annabi Luḍ, amincin Allah ya tabbata a gare shi	42

H- Annabi Shu'aib, amincin Allah ya tabbata a gare shi .	42
I- Annabi Musa, amincin Allah ya tabbata a gare shi.....	44
J- Annabi Isah, amincin Allah ya tabbata a gare shi.....	54
3-Muhammadu Manzon Allah ne (Cikamakin Annabawa da Manzanni).....	60
A- Nasabarsa da Darajarsa	61
B- Siffofinsa	61
C- Kuraishawa da Larabawa	62
D. Aiko Annabi – tsira da Amicin Allah su tabbata a gare shi -.....	63
F- Karfafar Annabi – tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi -	78
F- Sahabbai masu girma.....	82
4- Rukunan Musulunci	84
Rukunin farko: shedawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah kuma Muhammadu Manzon Allah ne.....	84
Rukuni na biyu: Tsayar da sallah.....	85
Rukuni na uku: Zakka	86

Rukuni na Hudu: Azumin Ramadan.....	87
Rukuni na Biyar: Hajji zuwa Dakin Allah	88
5-Rukunna Imani	89
6- Koyarwa da ladubban Musulunci.....	99
A- Abubuwan da aka Umarta:	99
Na farko: Gaskiyar Magana	99
Na Biyu: Cika amana, cika alƙawura da alƙawura, da adalci tsakanin mutane:	100
Na uku: Tawali'u da rashin girman kai:	101
Na Hudu: Karimci, karamci, da ciyarwa a cikin Hanyoyin Alkairi:	101
Na biyar, haƙuri da jurewa cutarwa:.....	102
Na Shida: Kunya:.....	103
Na Bakwai: Bin Iyaye	103
Na Takwas: Kyawawan halaye tare da wasu:	106

Na tara: Jihadi a tafarkin Allah Madaukakin Sarki don tallafawa wadanda aka zalunta, cimma Gaskiya da yada Adalci.....	108
Na goma: Addu'a da zikiri da karatun Alqur'ani:	109
Na sha daya: Koyon ilimin Shariah, da karantar da shi ga mutane, da kuma yin kira gare shi:.....	111
Na goma sha biyu: Gamsuwa da hukuncin Allah da ManzonSa:	112
B-ABUBUWAN DA AKA HARAMTA DA WADANDA AKA HANA.....	114
Na Farko: Shirka:(yin kowace irin bauta ga wanin Allah Madaukaki):	114
Na Biyu: Sihiri, tsubbu, da da'awar ilimin gaibu:.....	115
Na Uku: Zalunci:.....	116
Na Huɗu: Kashe rai wanda Allah Ya haramta, sai dai da haƙƙi:.....	115
Na Biyar Ta'addancu ga mutane da dukiyoyinsu:	117
Na Shida: Ha'inci, yaudara da cin Amana:.....	118

Na Bakwai: Ta'addanci ga Mutane:.....	119
Na Takwas: Yin caca - caca - shan barasa da shan Miyagun kwayoyi:	121
Na Tara: Cin mushe, jini, da naman alade:.....	121
Na Goma: Yin zina da aikin mutanen Luɗu:	122
Na Sha daya: Cin Riba:.....	123
Na Sha biyu: rowa da kwuroi:	124
Na Goma sha uku: Yin karya da shaidar zur:	125
Na Sha hudu: Girman kai, Gururii, Jiji da kai, da Takamai:.....	126
C- Tuba daga saɓo	127
D- Kulawar musulmai wajem ingancin ruwaito wannan Addinin.....	128
Daya batun shine ilimin hadisi	132
E- Bayan haka..	134